

Značaj i uloga ruralnog turizma u revitalizaciji Gorskog kotara

Frković, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:238355>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij

ANA FRKOVIĆ

Značaj i uloga ruralnog turizma u revitalizaciji Gorskog kotara

**The significance and role of rural tourism in the revitalization of
Gorski kotar**

Diplomski rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij
Marketing u turizmu

Značaj i uloga ruralnog turizma u revitalizaciji Gorskog kotara
The significance and role of rural tourism in the revitalization of
Gorski kotar

Diplomski rad

Kolegij:	Ruralni turizam	Student:	Ana FRKOVIĆ
Mentor:	Prof. dr. sc. Romina ALKIER	Matični broj:	3735

Opatija, rujan 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Ana Frković

(ime i prezime studenta)

3735

(matični broj studenta)

Značaj i uloga ruralnog turizma u revitalizaciji Gorskog kotara

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, _____ 04.09.2023. _____

Potpis studenta

Sažetak

Područje Gorskog kotara obiluje turističkim resursima koji nisu u potpunosti afirmirani u segmentu ruralnog turizma. Na osnovi postojećih turističkih atrakcija uz odgovarajuću ponudu može se razviti ruralni turizam čiji bi značaj i uloga pridonio revitalizaciji Gorskog kotara. Analizom turističkih atrakcija kroz devet lokalnih samouprava i aktualnog stanja ponude i potražnje za ruralnim turizmom pokazano je da postoji dobar temelj za razvitak ruralnog turizma. Također, temelj je potvrđen i od strane ispitanika istraživanja u kojem je sudjelovalo lokalno stanovništvo te domaći i strani turisti. Mogućnost za razvoj ruralnog turizma i revitalizaciju Gorskog kotara postoji, ali samo uz odgovarajuću uključenost turističke zajednice, lokalnih samouprava, lokalnog stanovništva te ostalih dionika uključenih u razvoj ruralnog turizma. Zajedničkim djelovanjem, sinergijom i obogaćenjem ponude s posebnim oblicima ruralnog turizma, Gorski kotar može postati prepoznatljiva ruralna destinacija tijekom cijele godine, ne samo za domaće već i za strane turiste jer postoji veliki potencijal da Gorski kotar postane prepoznatljiv na inozemnom tržištu.

Ključne riječi: ruralni turizam; Gorski kotar; ruralna destinacija

Sadržaj

Uvod	1
1. Odrednice ruralnog turizma.....	3
1.1. Ruralni turizam – definicija i obilježja.....	3
1.1.1. Povijesni razvoj ruralnog turizma	6
1.2. Koncept ruralnog turizma.....	7
1.2.1. Profil ruralnog turista	10
1.3. Obilježja ruralnih područja.....	12
1.4. Ruralna turistička destinacija	13
1.5. Ruralni turizam – čimbenik ruralnog razvoja	14
2. Ruralni turizam Gorskog kotara	16
2.1. Gorski kotar kao turistička destinacija	17
2.2. Povijesni razvoj Gorskog kotara	18
2.3. Turističke atrakcije Gorskog kotara	20
2.4. Aktualno stanje – ponuda i potražnja ruralnog turizma	31
3. Rezultati istraživanja na primjeru Gorskog kotara.....	38
3.1. Primjeri dobre prakse	38
3.2. Stavovi lokalnog stanovništva o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara	41
3.3. Stavovi turista o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara	51
3.4. Smjernice za budući razvoj	66
ZAKLJUČAK	68
Bibliografija	70
Popis ilustracija	72
Prilozi	74

Uvod

Tema ovog diplomskog rada je Značaj i uloga ruralnog turizma u revitalizaciji Gorskog kotara. Ruralni turizam od velike je važnosti za ruralno područje jer doprinosi očuvanju prirodne i kulturno-povijesne baštine, sprječava iseljavanje mladog stanovništva, povećava ekonomiju lokalnih samouprava i u konačnici povećava životni standard lokalnog stanovništva.

Predmet i problem istraživanja

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je prikazati ruralni turizam kao značajnu ulogu u revitalizaciji Gorskog kotara. Prikazati turističke resurse na kojima se može izgraditi prepoznatljiva ruralna ponuda. Problem istraživanja vidljiv je da turistički resursi nisu u potpunosti afirmirani te nije iskorišten potencijal za ruralni turizam.

Hipoteze rada

Sukladno odrednicama problema i predmeta istraživanja postavljaju se sljedeće hipoteze;

H0: Gorski kotar ima veliki potencijal za razvoj ruralnog turizma.

H1: Ruralni turizam može doprinijeti revitalizaciji Gorskog kotara.

Svrha i cilj istraživanja

Cilj rada je dati teorijski uvid u odrednice ruralnog turizma te analizirati trenutno stanje ruralnog turizma i njegovu ponudu u Gorskom kotaru. Na temelju njih dati smjernice za budući razvoj i prikazati važnost ruralnog turizma prilikom razvoja ruralnog područja. Svrha istraživanja je utvrditi stavove lokalnog stanovništva prema ruralnom turizmu te utvrditi s druge strane stavove domaćih i stranih turista prema ruralnom turizmu Gorskog kotara.

Metode istraživanja

Znanstvene metode korištene u obradi teme diplomskog rada i provedenom istraživanju su metoda analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda, metoda klasifikacije, metoda deskripcije, metoda komparacije, statističke metode i metoda ankete.

Struktura rada

Diplomski rad obuhvaća tri poglavlja. Prvo poglavlje teorijski je prikaz odrednica ruralnog turizma u kojem se definira ruralni turizam te navode njegova obilježja. Opisan je koncept

ruralnog turizma te obilježja ruralnih područja. Dana je definicija turističke destinacije te prikazan ruralni turizam kao čimbenik ruralnog razvoja. U drugom poglavlju ulazi se dublje u sam predmet i problem istraživanja gdje je analiziran ruralni turizam Gorskog kotara. Poglavlje započinje Gorskim kotarom kao turističkom destinacijom, a nakon toga slijedi povijesni razvoj tog područja. Nadalje, navedene su i opisane turističke atrakcije po jedinicama lokalnih samouprava. Analizirano je aktualno stanje, ponuda i potražnja ruralnog turizma te budućnost i prepreke ruralnog turizma. Zadnje, treće poglavlje započinje primjerima dobre prakse nakon čega slijedi analiza podataka dobivenih od provedenog istraživanja na lokalnom stanovništvu i podataka dobivenih od provedenog istraživanja na domaćim i stranim turistima. S obzirom na trenutno stanje i rezultate istraživanja dane su smjernice za budući razvoj. Na kraju rada iznesen je zaključak te naveden popis literature i popis ilustracija, a u prilogu se nalaze provedene ankete.

1. Odrednice ruralnog turizma

Živimo u dobu kada je čovjekove potrebe sve teže zadovoljiti, a samim time sve je teže zadovoljiti i potrebe i želje čovjeka kao turista. Moderni turisti i nove generacije okrenuti su suvremenom načinu života, a najviše posežu za specifičnim oblicima turizma. Sve je teže upravljati resursima te ih na pravi način te uz pravu ponudu iskoristiti ne samo za privući turiste nego i potaknuti ih na duži boravak te ponovni dolazak. Iako danas uz sve veći i brži napredak te razvoj tehnologije koji je postao razlog mnogih putovanja i odabira destinacija, s druge strane upravo zbog tog razvitka tehnologije, ubrzanog načina života te stresa kojim je popraćen, različite dobne skupine biraju upravo ruralni turizam kao svojevrsni bijeg od suvremenog načina života. Stanovnici urbanih središta u svoje slobodno vrijeme sve češće biraju ruralna područja kao svoju destinaciju nego urbane destinacije koje su pretrpane turistima. U nastavku rada prikaz je teorijski uvid u ruralni turizam, njegov povijesni razvoj, definicija i obilježja ruralnog turizma, profil ruralnog turista. Nastavno na to slijedi koncept ruralnog turizma te definiranje i obilježja ruralnih područja i ruralne turističke destinacije. Poglavlje završava ruralnim turizmom kao čimbenikom ruralnog razvoja.

1.1. Ruralni turizam – definicija i obilježja

Na samom početku važno je definirati sam pojam ruralnog turizma, nažalost od strane stručnjaka prisutno je mišljenje kako ne postoji terminološko određenje za sam pojam ruralnog turizma zbog manjka znanstvenih i studijskih istraživanja. Ne postoji opće prihvaćena definicija ruralnog turizma diljem svijeta već zavisi od zemlje do zemlje. Ključ za definiranje pojma ruralnog turizma je određivanje ruralnog područja koji se razlikuje od države do države stoga i dolazi do problema definiranja pojma jer ruralno ne označuje svugdje u svijetu isto područje te svaka zemlja ima svoje kriterije za određivanje ruralnog područja. Ipak, kao definiciju pojma ruralnog turizma može se uzeti sljedeća; „Ruralni turizam u startu se nalazi u ruralnim područjima i prvenstveno je u funkciji poljoprivrede. Čvrsto je temeljen na poljoprivrednom svijetu s posebnim obilježjima otvorenog prostora, kontakta s prirodom, ruralnoj baštini i društvu. Ruralni turizam mora biti u dogovoru s okolinom i društvenom zajednicom u kojoj se događa. Zajednica broji manje od 10.000 ljudi i uključuje poljoprivredna gospodarstva unutar tog područja rada. Fokus ruralnog turizma orijentiran je na cijeli niz održivih poslovnih subjekata i zajednicu unutar ruralnog područja. Cilj ruralnog turizma je osiguranje dugoročne vremenske održivosti života u regiji u kojem se razvija; on mora biti snaga za očuvanje

ruralnosti, a ne snaga urbanizacije.“¹ Ovu definiciju definirao je OECD 1994. godine te je jedna od najcitiranijih definicija ruralnog turizma u svijetu jer poštiva i slijedi metodološke kriterije za definiranje ruralnog područja koje je osnova za definiranje ruralnog turizma, uključuje raznolikost aktivnosti i kompleksnost sadržaja. Kroz godine davane su različite definicije ruralnog turizma, no one se razlikuju u nekim sitnim segmentima. Definicije su kroz godine nadograđivane te pokušane biti što usklađenije s metodologijom ruralnog područja te aktivnosti i sadržaja ruralnog turizma. Niti jedna definicija ne sadržava sve dimenzije koje čine ruralni turizam, no velika se većina autora slaže u tome da se ruralni turizam odvija na ruralnom području uz određene aktivnosti, gospodarske djelatnosti, smještajne jedinice te kulturu, gastronomiju, običaje tradicionalne za to ruralno područje. Niti opće prihvaćena definicija OECD-a, navedena gore u tekstu, ne objedinjuje sve dimenzije jer joj nedostaje dimenzija svrha posjeta.

Upravo ova raznolikost definicija pokazuje manjak znanstvenih i studijskih istraživanja. Još jedan pokazatelj manjkavosti istraživanja pojma ruralnog turizma sa znanstvene strane je ta da u Hrvatskoj postoji samo jedna literatura kojoj je glavna tematika ruralni turizam.

Zbog raznolikosti i brojnosti aktivnosti koje se događaju unutar ruralnog područja, za pojam ruralnog turizma upotrebljavaju se i termini agroturizam (*agrotourism*), mekani turizam (*soft tourism*), turizam u prirodi (*nature tourism*), alternativni turizam (*alternative tourism*), zeleni turizam (*green tourism*), ekoturizam (*ecotourism*).² Nameće se pitanje da li svaki od ovih pojmova može doista zamijeniti pojam ruralni turizam ili je ruralni turizam najširi pojam od svih navedenih. Najčešće se u terminologiji za ruralni turizam koriste pojmovi seoski turizam i agroturizam iako neki autori smatraju da ta tri navedena pojma ne mogu biti od podjednakog značenja pa iz toga izlazi da je ruralni turizam krovni pojam, seoski turizam uži od ruralnog, ali širi od agroturizma.³

Kako ne bi došlo do konfuzija kod terminologije i samog definiranja ruralnog turizma, OECD ističe obilježja ruralnog turizma „

- ruralno okruženje
- mirna sredina
- očuvani okoliš

¹ Tubić, Dejan „Ruralni turizam: Od teorije do empirije“, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica, 2019. god., str. 88.- 89.

² Ibid. str.72.

³ Ibid. str. 85.

- smještaj u tradicionalnim seoskim domaćinstvima
- Bed & Breakfast ili smještajne jedinice s mogućnošću samostalne pripreme hrane
- komunikacija s domaćinima
- tradicionalna ruralna gastronomija
- upoznavanje/sudjelovanje u poljoprivrednim aktivnostima i ostalim aktivnostima vezanim uz smještaj
- eksterne usluge (aktivnosti u ruralnom okruženju, gastronomija, kulturno-povijesna baština i drugo).“⁴

Iz navedenih obilježja koji su osnova za definiranje ruralnog turizma proizlaze standardi, elementi i cijeli koncept ruralnog turizma.

⁴ Ibid. str. 73.

1.1.1. Povijesni razvoj ruralnog turizma

Počecima ruralnog turizma smatra se doba kada je ruralno područje, odnosno selo postalo zanimljivo aristokraciji u okviru odmora i razonode. Prvi oblici ruralnog turizma javljaju se u 11. i 12. stoljeću kada se aristokracija bavi lovom na divljač u svoje slobodno vrijeme čisto iz zabave. U europskim zemljama, kao što je Engleska, ruralni turizam kao aktivnost počinje u drugoj polovici 18. stoljeća. Ipak, kao zemlju s dužom tradicijom u ruralnom turizmu naspram drugih europskih zemalja, teoretičari izdvajaju Njemačku. Kao značajna godina ističe se 1873. kada Njemačka uvodi plaćeni odmor za državne službenike. U doba Velikih putovanja po Europi odnosno u dolasku Grand Toura, odlazak i odmor na ruralna područja više nije samo privilegija višeg staleža, aristokracije, nego i srednjem staležu te bogatijim obiteljima. Kao nova zemlja ruralnog turizma, u drugoj polovici 19. stoljeća, javlja se Švicarska. Ona postaje zemlja u kojoj alpsko penjanje, pješaćenje i zdravstveni tretmani, postaju razlozi dolaska. Ruralni turizam postao je sve više aktualan te je 1914. godine odmor blizu gradova i na farmama u manjim hotelima i prenoćistima ili sobama koje su imale karakteristiku jeftinijeg smještaja, postao sastavni dio slobodnog vremena u životu srednje klase. S vremenom je ruralni turizam počeo blijediti kao oblik turizma zbog sve veće potražnje i fokusiranosti na obalne, morske destinacije koja postaju nova ljetovališta za sve staleže. Usprkos prijelazu turizma na priobalna i obalna područja, ruralni turizam i ruralna područja nisu u potpunosti zamrla. Zbog tehnoloških napretka i razvoja prometnica i transporta u Europi se kao posljedica toga razvijaju mjesta koja postaju turistička središta, a ruralna područja postaju sve lakše prometno dostupna.⁵

⁵ Ibid.str. 162.

1.2. Koncept ruralnog turizma

Vidljivo je da se definicije ruralnog turizma razlikuju od godine do godine te od autora do autora. Kao što je već spomenuto, osnova za definiranje je ruralno područje, a zemlje imaju različite kriterije za određivanje istoga. Ipak, Vijeće Europe 1986. godine definira ruralni turizam kao turizam koji obuhvaća sve aktivnosti u ruralnom području, a ne samo one koje bi se mogle odrediti kao farmerski ili agroturizam.⁶

Iz prethodno navedenih obilježja ruralnog turizma proizlaze elementi koji ruralni turizam čine ruralnim:

- lociran je u ruralnim područjima
- funkcionalno je seoski, utemeljen je na malom poduzetništvu, na otvorenom prostoru, u izravnom dodiru s prirodom
- temelji se na naslijeđu i tradicionalnim aktivnostima
- pretpostavlja/dozvoljava sudjelovanje u aktivnostima, tradiciji i načinu života lokalnog stanovništva
- osigurava personalizirani kontakt
- ruralni je u opsegu - naselja i građevine su manjeg razmjera
- tradicionalan je po karakteru, raste sporo i organski, povezan je s lokalnim obiteljima, često se razvija kontrolirano od lokalne zajednice i za dugoročnu dobrobit područja različitih je vrsta, predstavlja kompleksni uzorak ruralnog okruženja, ekonomije, povijesti i lokacije⁷

Osim toga kao koncept ruralnog turizma, Svjetska turistička organizacija UN-a, stavlja četiri ključna elementa: „

1. prirodni ruralni resursi (rijeke, jezera, planine, šume i dr.)
2. ruralni način života (obrti, lokalni događaji, gastronomija, tradicionalna glazba i sl.)
3. ruralno nasljeđe (tradicionalna arhitektura, povijest, dvorci, crkve, sela i sl.)
4. ruralne aktivnosti (jahanje, lov, ribolov, pješaćenje, biciklizam, vodeni sportovi i čitav još niz aktivnosti na otvorenom).“⁸

⁶ Démonja Damir, Ružić Pavlo „Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima“ Meridijani, Zagreb, 2010. god.,str.12.

⁷ Ibid. str. 74.

⁸ Smolčić Jurdana D., Soldić Frleta D., Đedović L. „Obilježja turizma u ruralnom prostoru“ 4. međunarodni kongres o ruralnom turizmu, Zbornik radova, 2018., str. 220-229.

Kad govorimo o temeljnim oblicima ruralnog turizma njih možemo klasificirati u dva osnovna oblika, agroturistički oblici ruralnog turizma i ostali oblici turizma na ruralnom području. Uz dva ključna oblika ruralnog turizma tu su i posebni oblici ruralnog turizma koji obogaćuju ponudu na ruralnim područjima. Ponuda na ruralnom područje izrazito je heterogena, jer su seljačka poljoprivredna gospodarstva različito razvijena, opremljena i pripremljena za pružanje usluga u turizmu, a osim njih brojni različiti segmenti ponude sami za sebe nisu dovoljno atraktivni da privuku turiste.

Posebni oblici ruralnog turizma jesu:

- Turizam na seljačkim gospodarstvima
- Lovni turizam
- Ribolovni turizam
- Odmorišni turizam
- Sportsko – rekreacijski turizam
- Zdravstveni turizam
- Kulturni turizam
- Gastronomski turizam
- Enogastronomski turizam
- Ekoturizam
- Avanturizam
- Vjerski turizam
- Turizam zaštićenih dijelova prirode
- Nostalgичni turizam ⁹

Ruralni turizam pokreće niz aktivnosti u okviru gospodarskih i negospodarskih radnji koje se temelje na prirodnoj osnovi. Vijeće Europe kategoriziralo je aktivnosti na ruralnom području prema sljedećem.

Tablica 1. Turističke anktivnosti na ruralnom području prema Vijeću Europe

Skupine	Aktivnosti
Ture	pješaćenje (pješačke staze, prirodni parkovi, fitness staze) jahanje (konji, magarci)

⁹ Ibid.str. 14., 20.-29.

	<p>putovanje u kamp-kućicama</p> <p>putovanje motornim vozilima (sva terenska kola, motocikli)</p> <p>vožnje biciklom</p> <p>trčanje na skijama</p>
Aktivnosti na vodi	<p>ribolov</p> <p>plivanje</p> <p>boravak na rijekama (kućice na vodi, čamci, teglenice)</p> <p>izlet kanuom i raftingom</p> <p>jedrenje na dasci</p> <p>utrkiivanje brzim čamcima</p> <p>jedrenje</p>
Aktivnosti u zraku	<p>mali zrakoplovi</p> <p>jedrilice</p> <p>zmaj</p> <p>baloni na topli zrak</p>
Sportske aktivnosti	<p>tenis</p> <p>golf</p> <p>spuštanje i penjanje po stijenama</p>
Aktivnosti otkrivanja zanimljivosti, radnih procesa	<p>lokalna proizvodnja</p> <p>poljoprivredna poduzeća</p>
Kulturne aktivnosti	<p>arheologija</p> <p>područja pod restauracijom</p> <p>tečajevi ručnog rada</p> <p>umjetničke radionice</p> <p>folklorne grupe</p> <p>kulturni, gastronomski i drugi izvori i podrijetla</p>
Aktivnosti zdravstvenog karaktera	<p>fitness trening</p> <p>zdravstvene pogodnosti</p>

Izvor: Inver: Uravic, L. (2002): Alternativni vidovi turističke ponude. Osijek: Ekonomski fakultet, Poret: Institut za poljoprivredu i turizam, str. 346.

1.2.1. Profil ruralnog turista

Zbog težine definiranja samog pojma ruralnog turizma te kao posljedice toga i brojnih termina i određivanja pojma, dolazi i do složenosti definiranja pojma ruralni turist. Zbog raznolikosti definicija ruralni turisti ne čine jedinstvenu tržišnu skupinu već se dijele na dnevne posjetitelje, posjetitelje na kratkim posjetima, obitelji, posebno s malom djecom, starije građane, ljude s posebnim interesima (biciklizam, planinarenje, šetnje, lokalna povijest, gastronomija, enologija i slično), obrazovne i ostale skupine (vrtići, škole), osobe s posebnim potrebama.¹⁰

Ruralni turisti potaknuti su push i pull čimbenicima ka odabiru i posjeti ruralnoj destinaciji.

Tablica 2. Push i pull čimbenici

POTICAJNI (PUSH) ČIMBENICI Motiv	PRIVLAČNI (PULL) ČIMBENICI Atributi destinacije
Eksterni ili objektivni push čimbenici (društveni)	Materijalni ili opipljivi pull čimbenici
1. Izvori informacija Osobni (društvene mreže, prijatelji, obitelj) Neosobni (reklame, blogovi, internetske pretrage i izvori s povratnim informacijama).	1. Atributi destinacije
2. Kultura i subkultura	2. Usluge prehrane (restorani, trgovine hranom, mogućnosti kuhanja)
3. Društvena klasa	3. Smještaj (hoteli, tradicionalni smještaj, privatni smještaj)
4. Demografski faktori	4. Transportni objekti
5. Situacijski faktori	5. Ostali opći sadržaji uključujući komunikaciju (telefon, internet, WiFi)
Interni ili subjektivni push čimbenici	6. Članovi obitelji koji žive u destinaciji

¹⁰ Ibid. str. 110.

(psihološki)	
1. Osobnost (uključujući profil rizika)	Nematerijalni ili neopipljivi pull čimbenici
2. Učenje	1. Mentalna slika o destinaciji (kognitivni aspekt)
3. Stav	2. Ambijent destinacije na temelju prethodnog posjeta (afektivni aspekt)
4. Motivatori (potrebe, želje i ciljevi)	3. Iskustvo destinacije iz prethodnog posjeta (afektivni aspekt)
5. Motivacija	4. Politički/socijalni aspekti - sigurnost
6. Percepcija	5. Okoliš - vremenski uvjeti
7. Iskustvo	6. Relativni trošak turističkog paketa
8. Mentalna slika o destinaciji (afektivni aspekt)	

Izvor: Saverimuttu, V, Varua, M.E. (2017): Consumers and Rural Tourism in Developing Economies, str. 119, u Oriade, A., Robinson, P. (eds) (2017): Rural Tourism and Enterprise Management, Marketing and Sustainability, Wallingford, Boston: CABI International.

Tablica 2. Push i pull čimbenici prikazuje faktore koji utječu na odabir destinacije. Push čimbenici su poticajni faktori odnosno motivi koji se dijele na društvene i psihološke. S druge strane tu su pull, odnosno privlačni čimbenici koji mogu biti materijalni ili nematerijalni.

Psihološki profil ruralnog turista govori nam da prosječni ruralni turist vjeruje da ruralna područja predstavljaju život sporijeg tempa i jednostavan način života, čezne za tradicionalnom kulturom i načinom života, želi postati dio lokalnog stanovništva/zajednice, preferira ne miješanje s drugim turistima, želi naučiti više o prošlom i sadašnjem načinu života u ruralnom području.¹¹

¹¹ Ibid. str.123.

1.3. Obilježja ruralnih područja

Pojam ruralnog područja osnova je za definiranje ruralnog turizma. Zbog složenosti i raznolikosti među državama nemoguće je imati jednu definiciju ruralnog područja. Ipak, kako bi se odredila ruralna područja postoje određeni kriteriji koji se moraju zadovoljiti; a to su:“

- veličina naselja (broj stanovnika ili stanova)
- gustoća naseljenosti (broj stanovnika po jedinici površine)
- upravni (administrativni) status naselja
- socioekonomska struktura i mobilnost stanovništva (udio poljoprivrednog stanovništva, sastav stanovništva prema sektorima djelatnosti, dnevne cirkulacije zaposlenih, učenika i studenata i slično)
- urbana infrastruktura i morfološka obilježja naselja.“¹²

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) definira ruralno područje kao područje na kojem je gustoća naseljenosti po kvadratnom kilometru manja od 150 osoba.

Karakteristično za ruralna područja je mali broj stanovnika, veličine naselja, načini na koji se iskorištavaju zemljišta uz naglasak na povezanost sa okolišem te specifični životni stil domicionalnog stanovništva uz očuvanje tradicije, običaja i seoskog identiteta. Gospodarski razvoj područja prvenstveno se temelji na poljoprivredi i šumarstvu, uz značajno uvažavanje prirodnog okoliša.¹³

Ruralno područje ože se podijeliti na zabačeno ruralno područje i dostupno ruralno područje. Zabačeno ruralno područje karakterizira udaljenost od urbanog područja, skromni porast broja stanovnika, visoki udio starijeg stanovništva, visoki trošak pružanja usluga po glavi stanovnika, opadajuće prilike za zapošljavanje te niska stopa aktivnosti žena. Karakteristike dostupnog ruralnog područja su relativna blizina urbanih područja, ubrzan rast populacije, visoki postotak ljudi koji putuju na posao, mlađa populacija, visoki postotak populacije koji posjeduje vlastiti automobil, relativni ekonomski napredak, niže stope nezaposlenosti te rastuće prilike za zapošljavanje.¹⁴

¹² Ibid. str.75.-76.

¹³ Lukić, A. (2010): O teorijskim pristupima ruralnom prostoru. Hrvatski geografski glasnik. 72/2, 49-75., str. 52.

¹⁴ Ibid. 74.-75.

1.4. Ruralna turistička destinacija

Kao i kod dosadašnjih odrađenih pojmova povezanih sa ruralnošću u radu, niti pojam ruralne turističke destinacije nema jednu opću definiciju. Turistička destinacija definira se kao širi funkcionalni, zajednički prostor jednog ili više turističkih mjesta, ovisno o preferencijama tržišta.¹⁵ Nastavno na to određuju se kriteriji i obilježja po kojima turistička destinacija ima status ruralne turističke destinacije. Kriteriji po kojima je turistička destinacija ruralna su: „

- homogenost (ako se struktura destinacije temelji samo na jednom elementu, onda je destinacija relativno homogena)
- heterogenost (struktura destinacije očituje se kroz različite karakteristike koje su ipak komplementarne oko osnovnih dijelova) broj posjetitelja
- stupanj razvoja turističke destinacije
- stupanj atraktivnosti (sveobuhvatan pristup i prezentiranje više atrakcija (vinotočja i bed & breakfast) u jednoj destinaciji tržišno je bolji od težnje za samo jednom atraktivnosti, zbog mogućnosti privlačenja većeg broja različitih turističkih skupina te se atraktivnost postiže zadovoljenjem određene kvalitete koja se manifestira privlačnošću pojedinog turističkog resursa)¹⁶

Ruralne turističke destinacije mogu se objasniti kao područja na koja turisti dolaze zbog seoskog krajolika i aktivnostima. Zbog složenosti sadržaja, a i kompleksnosti definiranja samog pojma, ruralna turistička destinacija dijeli se na: „

1. tradicionalne popularne destinacije u blizini većih urbanih zajednica (veliki udio dnevnih posjetitelja)
2. tradicionalna odmarališta sa značajnim udjelom smještajnih i ostalih turističkih kapaciteta i infrastrukture
3. zaštićena područja koja razvijaju ekoturizam
4. ruralna područja gdje se značajan dio proizvoda temelji na malim povijesnim mjestima i selima te bogatim kulturno-povijesnim naslijeđem
5. udaljena područja koja svoj imidž temelje na bogatoj flori i fauni

¹⁵ Dragan Magaš, Ksenija Vodeb, Zrinka Zadel, Menadžment turističke organizacije i destinacije, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija 2018.

¹⁶ Ibid. str.103.

6. bogata poljoprivredna područja gdje se stanovništvo bavi tradicionalnom poljoprivrednom proizvodnjom
7. područja u blizini mora koja žele razvijati ruralni turizam u svom neposrednom zaleđu
8. planinska ili šumska područja koja već imaju određeni oblik turizma, ali ga osnažiti i diversificirati.¹⁷

1.5. Ruralni turizam – čimbenik ruralnog razvoja

Važnu ulogu u gospodarstvu svake zemlje ima upravo turizam. On može u većoj ili manjoj mjeri utjecati na ekonomski rast i razvoj. Ključne uloge turizma u gospodarstvu su zapošljavanje, poticanje međunarodne razmjene, razvoj nedovoljno razvijenih područja, uravnoteženje platne bilance i povećanje stope BDP-a. Ruralni turizam kao grana turizma također doprinosi gospodarstvu države u okviru poljoprivrede, proizvodnje tradicionalnih proizvoda, gastronomije te drugih turističkih usluga čiji se razvoj temelji na održivom razvoju. Iako je ruralni turizam još uvijek nedovoljno razvijen zbog nedostatka financijskih sredstava za poduzetničke projekte vezane uz ruralni turizam, manjka resursa i uvjeta za razvoj ruralnog turizma te nezainteresiranosti i financijska nestabilnost stanovništva za bavljenje turizmom. pogotovo u manje razvijenim zemljama, ipak ruralni turizam doživljava sve veći porast zbog sve veće potražnje za njim.

Četiri su ključna faktora uspjeha ruralnog turizma, a to su:

1. Multidisciplinarni pristup – uključivanje ekonomske, ekološke i sociokulturalne analize.
2. Nužna stalna konzultacija sa stakeholdersima (radionice) – poduzetnici, javna uprava, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, jedinice lokalne samouprave, turističke zajednice, sustav zaštite prirode, sustav kulturnih djelatnosti i dr.
3. Otvorenost strategije za javnost – turizam se, više od drugih "industrija", oslanja na "lokalni goodwill", na kulturu udomljivanja posjetitelja, gostoljubivost. "Otvorenost strategije" znači organiziranje javnih rasprava, korištenje medija i dvosmjernu komunikaciju nositelja strateškog razvoja i lokalne zajednice.
4. Donošenje strategije ne završava njenom izradom. Radi se o dugoročnom projektu, koji treba biti fleksibilan i spreman na adaptacije s obzirom na stalne promjene u okruženju. Taj se proces

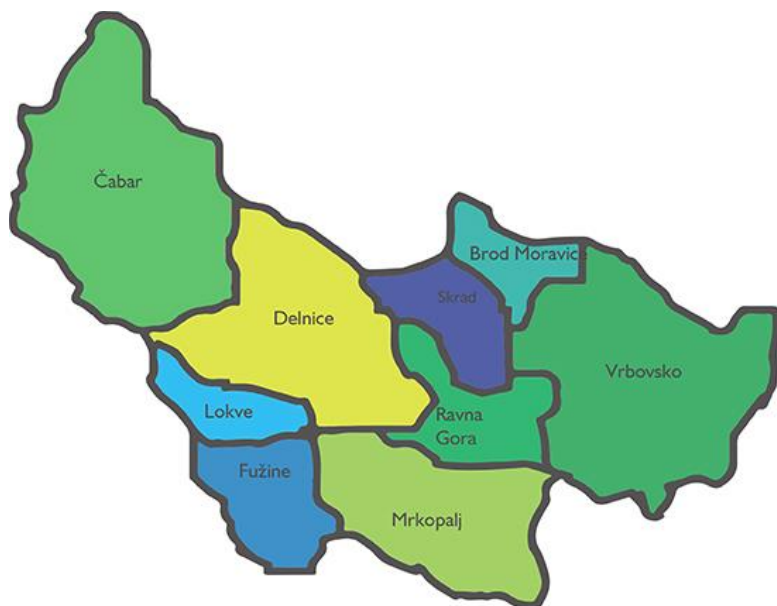
¹⁷ Ibid. str.104.

odvija u stalnom dijalogu i mrežnom partnerstvu između poduzetnika, javnog sektora i interesa sektora zaštite prirode i kulturne baštine.¹⁸

¹⁸ Krajnović i sur. (2011): Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma – problemi i smjernice. *Oeconomica Jadertina* 1/2011., str. 34.

2. Ruralni turizam Gorskog kotara

Gorski kotar je središnji dio Hrvatske koji spaja Panonsku nizinu sa Kvarnerskim primorjem. Sastavni je dio Primorsko – goranske županije te zauzima 35% teritorija županije. Proteže se na površini od 127.273 ha.¹⁹ Broji sveukupno devet jedinica lokalni samouprava, od kojih tri grada i šest općina.

Slika 1. Jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara

Izvor: <http://www.lag-gorskikotar.hr/o-nama/podrucje-lag-a/>

U temeljnim odredbama Zakona o Gorskom kotaru u članku 2. stoji:²⁰
Zakon o Gorskom kotaru obuhvaća sljedeće jedinice lokalne samouprave:

- a) gradove: Čabar, Delnice, i Vrbovsko, te
- b) općine: Brod Moravice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravnu Goru i Skrad.

¹⁹ Razvojna strategija Primorsko goranske županije za razdoblje 2015. – 2020.godine, Javna ustanova zavod za prostorno uređenje Primorsko goranske županije, <https://zavod.pgz.hr/docs/zpuHR/documents/473/Original.pdf>, (pristupljeno 1.kolovoza 2023.)

²⁰Zakon o Gorskom kotaru, I. Temeljne odredbe, čl. 2., Narodne novine, 2008., http://www.delnice.hr/DOKUMENTI_ODLUKE/Prijedlog_Zakona_%20o_GK.pdf (pristupljeno 1.kolovoza 2023.)

2.1. Gorski kotar kao turistička destinacija

Područje Gorskog kotara zbog svojih komparativnih prednosti ima sve predispozicije za postati prepoznatljiva turistička destinacija u Hrvatskoj, ali i šire. Regija obiluje prirodnim i kulturnim atrakcijama, popraćene klimom, bogatom florom i faunom i prometnom povezanošću, ali koje nisu dovoljno valorizirane u svrhu turizma. Postoji potražnja za Gorskim kotarom kao turističkom destinacijom, ali ponuda ne zadovoljava potražnju.

Na području Gorskog kotara nalazi se važan prometni spoj kojim prolaze glavne europske prometnice koje povezuju Srednju Europu i sjeverni Jadran. Može ga se opisati kao šumovito, brdovito područje između Zagreba i Rijeke prolazeći cestovnim ili željezničkim prometom.²¹

Na području su prisutne dvije klime. Dijelovi preko 1200 metara nadmorske visine pripadaju zoni subarktičke, snježno šumske klime, dok niža goranska područja spadaju u zonu toplomjerene kišne klime. Kratka i svježija ljeta te duge i oštre zime s mnogo snijega karakteristike su oštre gorsko-planinske klime. Gorski kotar se posebno ističe velikim količinama padalina, kišom i snijegom kao posljedica visokog reljefa, odnosno nadmorske visine i blizine Jadranskog mora.²²

Zbog svoje povijesti i očuvanosti, Gorski kotar obiluje predivnom netaknutom i očuvanom prirodom. Prirodna bogatstva su šarolika, rijeke, jezera, vrhovi, kanjoni, krajobrazi, špilje, nacionalni park te mnogi drugi. Najpoznatije prirodne ljepote Gorskog kotara su Nacionalni park Risnjak, rijeka Kupa i Čabranka, Lokvarsko jezero, Bajer, Snježnik, Bijele i Samarske stijene, Bjelolasica, Kamačnik, Zeleni Vir, Vražji prolaz, špilja Vrelo, špilja Lokvarka te dugi niz još predivnih prirodnih bogatstva.

Iako Gorski kotar nema dugu i široku povijest ipak se može pohvaliti i sa očuvanom kulturnom baštinom. Od prapovijesnih i srednjovjekovnih spomenika kroz niz različitih kultura. Najznačajniji su spomenici kulture u koje ubrajamo Dvorac Zrinsko-Frankopanski (Severin na Kupi), Kaštel Petra Zrinskog (Čabar), Kaštel Zrinski (Brod na Kupi), Srednjovjekovni dvorac (Stara Sušica), Kasnoantički limes (Prezid), Fajeri. Uz spomenike kulture, kulturnu baštinu Gorskog kotara upotpunjuju i mnogi sakralni objekti te etno zone. Ovo je samo kratki pregled najpoznatijih turističkih atrakcija, a detaljni popis bit će dan u poglavlju 2.3. Turističke atrakcije Gorskog kotara kao i popis događaja i manifestacija.

²¹ Marković, Mirko. Gorski kotar, Stanovništvo i naselja, Zagreb,: Naklada Jesenski i Turk, 2003., str.7.

²² Gorski kotar, Zemljopisne značajke » klima, https://www.gorskikotar.hr/turizam/otkrijte_gorski_kotar/zemljopisne_znacajke/klima (pristupljeno 1.kolovoza 2023.)

2.2. Povijesni razvoj Gorskog kotara

U paleolitičkom razdoblju Gorski kotar je već imao svojstva krševitog kraja. Tada nije postojao Kvarner jer je ondašnja razina bila značajnije niža od današnje razine Jadranskog mora, što je utjecalo na drugačiji živi svijet. Ljudi u doba paleolitika živjeli su u špiljama što je već 1911. godine potkrijepio T. Kormos koji je otkrio stanište paleolitskih neandertalaca u špilji Bukovac nedaleko Lokava na čijem su lokalitetu pronađeni dokazi koji su upućivali da je pred trideset tisuća godina na tom području trajalo posljednje ledeno doba. Kasnije su i srodni paleolitski lokaliteti odnosno nalazišta otkriveni po drugim špiljama u Gorskom kotaru. Stariji paleolitski ljudi izumiru, a zamjenjuju ih neolitski ljudi. Dolaskom toplije klime i podizanjem razine Jadranskog mora mijenja se i način života. Lov i sakupljanje plodova te život u špiljama zamjenjuje poljoprivreda i građenje nastambi pa se tako sele u Primorje. Gorski kotar je bio krševito i šumsko područje neprikladno za novi način života. Takav je ostao i tijekom čitavog brončanog doba te željeznog doba što nam potvrđuju i arheološki nalazi. "U predantičkom razdoblju bilo je duž Kvarnerskog primorja već više naselja koja su pripadala ilirskim Liburnima. U kopnenom zaleđu, po današnjoj Lici i Gackoj, imali su svoje gradinske naseobine ratoborni Japodi. Jesu li Japodi imali takve naseobine i na području Gorskoga kotara arheološkim istraživanjima nije potvrđeno."²³

U doba Rimskog Carstva kada su građena mnoga naselja i prometnice na Kvarneru, ondašnje ceste Rimskog Carstva, prolazile su pored Gorskog kotara sa juga i sa sjevera. Rimljani su izbjegavali Gorski kotar jer je bio nezgodana i prirodno nepovoljana regija, za izgradnju naselja, ali i za gradnju cesta, stoga iz toga doba na kartama nije zabilježeno ni jedno naselje jer ih nije ni bilo. U razdoblju Velike seobe naroda, to područje nije pobuđivalo veliku zainteresiranost doseljenika koji su dolazili sa istoka. Interesa nije bilo ni sa strane Hrvata koji su do Jadranske obale stigli u sedmom stoljeću. Gorski kotar je bio na lošem glasu, tj. glasio je kao negostoljubivo, krško i šumsko područje kojega je pametnije izbjegavati. Nepovoljna situacija trajala je sve dok tim područjem nisu zavladali knezovi Krčki te kasnije Frankopani.²⁴

Prvi feudalni gospodari Gorskog kotara bili su Zrinski i Frankopani. Na tadašnjem području u 14. stoljeću postojalo je nekoliko malih naselja sa nekolicinom stalnog stanovništva. Kako su Frankopani uspostavili trgovačke veze sa unutrašnjosti, u Gorskom kotaru nastaju tzv. putne postaje, koje su služile kao odmorište za ljude i tovarno blago, gostionice i prenoćišća. Iz toga

²³ Ibid.str.13.

²⁴ Ibid.str.13, 14.

su se postepeno razvila neka goranska naselja. Kada su se u 16. stoljeću Turci počeli približavati Gorskom kotaru, te počeli pljačkati tamošnja sela, tadašnji stanovnici su pobjegli, većinom u današnju Sloveniju, a mnoga goranska sela su nestala. Tadašnji feudalni gospodari Frankopani nisu mogli sami zaštititi svoja imanja, stanovnike, kmetove pred Turcima stoga su se udružili sa grofovima Zrinskim koji su im ujedno i obitelj kako bi to područje zajednički branili. Nakon smrti Stjepana Frankopana sva imanja su prešla u vlasništvo Nikole Zrinskog. Zrinski kao novi feudalni gospodari bolje su znali iskoristiti goranska prirodna i rudna bogatstva. Petar Zrinski je središte velikog vlastelinstva postavio na Brod na Kupi, a još dva dodatna središta u Gerovu i Čabru. U Čabru je otvoren pogon za taljenje željeza, gdje je doveo ljevače i kovače iz Njemačke i Češke te je Čabar postao pravo metalurgijsko središte. Zrinski se brinuo za svoja imanja na koja je naselio stanovnike koji bi uzgajali stoku, bavili se poljoprivredom, ali i gradio mnoge kuće, zgrade, pilane i mlinove. Brinuo se o Gorskom kotaru sve do svoje smrti.²⁵

Potkraj 17. i početkom 18. stoljeća u Gorski kotar su se vratili stanovnici koji su pobjegli pred turskim pohodima. Oni koji su se vratili sa sobom su donijeli i izmijenjeni hrvatski jezik. Unesli su hrvatsko-slovensku jezičnu fonetiku te riječi koje prije nisu upotrebljavali. Karakteristika 18. stoljeća je naseljavanje Gorskog kotara iz različitih krajeva poput Gacke, Like, Kvarnera. Lički i podvelebitski doseljenici unijeli su štokavsko-ikavski govor. Obnovljeni su feudalni vlastelini kojima su se vlasnici često mijenjali. Gorski kotar postaje poznatiji za vrijeme vlasti Marije Terezije i Josipa II. Do tada je Gorski kotar na zemljovidima bio prikazan kao pust i gorovit s oznakom *Hortus diabolicus*²⁶. Vladavinom kralja Josipa II. Gorski kotar je dobio političku i administrativnu potvrdu. Ukinute su feudalne obveze, neke mjesta su proglašena kraljevskim trgovištima. Povećanje i napredak naselja počeo je uz izgradnju škola i cesta. Ceste kroz Gorski kotar izgrađene su kroz različita razdoblja. Najstarija je cesta Karolina, obnovljena za vrijeme vladavine cara Karla VI. od 1726. do 1732. godine te ponovno obnovljena 1830. godine. Druga je Jozefinska cesta, sagrađena 1779. godine. Najmlađa goranska cesta je Lujzijana građena od 1803. do 1809. godine.²⁷ Od 1875. Gorski kotar je dobio i željezničku prugu.

²⁵ Kapelan, Ivan Tomac. Gorski kotar, Delnice, Fond knjige »Gorski kotar«, 1981., str. 48.–56.

²⁶ lat. *Hortus diabolicus* = vražji vrt

²⁷ Strohal, Rudolf. Uz Lujzijansku cestu, Rijeka, Tiskara Rijeka, 1993. str. 19.

2.3. Turističke atrakcije Gorskog kotara

Zbog izdašnih komparativnih prednosti, Gorski kotar obiluje turističkim atrakcijama koje su u manjoj ili većoj mjeri valorizirane. Područje svakog grada i svake općine nudi razne prirodne turističke atrakcije, građevine, znamenitosti, muzeje, etno zbirke, događaje. U nastavku će biti navedene turističke atrakcije Gorskog kotara kroz jedinice lokalne samouprave, gradove Delnice, Vrbovsko i Čabar i općine Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad i Brod Moravice.

Turističke atrakcije na području grada Delnice

Grad Delnice su najveći grad Gorskog kotara smješten u samom središtu. Nalaze se na nadmorskoj visini od 698 metara te imaju status najvišeg grada Republike Hrvatske. Okružene su uzvišenjima Drgomalj, Petehovac i Japlenški vrh.²⁸ Područje grada, proteže se od 210 metara nadmorske visine (Kupska dolina), do 1528 metara (Nacionalni park Risnjak). Područje grada sa 55 naselja broji površinu od 230 km², odnosno 8,84% ukupne površine Primorsko-goranske županije.²⁹

Nacionalni park Risnjak jedini je goranski nacionalni park, ujedno i jedini nacionalni park u Primorsko goranskoj županiji. Površinom od 32 četvorna kilometra ima status najmanjeg nacionalnog parka u Hrvatskoj. Proglašen je nacionalnim parkom 1953. godine, a 1997. park je proširen na Snježnik sa zapadne strane te izvor Kupe s istočne strane. Vrh Risnjaka nalazi se na 1528 mnv, a Snježnik na 1506 mnv. Pri samom vrhu Risnjaka se nalazi i Schlosserov dom, (planinarski dom). Uz bogatu floru i faunu te nekoliko zaštićenih vrsta najviše se ističu runolist te ris kao simbol nacionalnog parka.³⁰

Park-šuma Japlenški vrh (842 mnv) površinom od 170 ha, šumoviti je brežuljak koji se izdiže na zapadnoj strani Delnica. Karakterističan je po brojnim stazama, šetnicama i puteljcima, a ponajviše po gateru jelenske divljači.

Petehovac je uzvisina nad Delnicama visine od 1035 mnv. Cijele godine prikladan je za vožnju biciklom, šetnje i planinarenje, a u zimsko razdoblje idealan za sankanje i skijanje. Iako je staza duga tek 350 metara, Petehovac glasi kao odlična staza za početnike u skijanju. Skijanje i sanjkanje moguće je i noći. Jedna od atrakcija je i Jagodina stijena, smještena 500 m od

²⁸ Blašković Vladimir, Lijepa našaSpektar Zagreb, Zagreb, 1974., str., 206.

²⁹ Feldbauer, Božidar. Leksikon naselja Hrvatske, Prvi svezak, Zagreb, Mozaik knjiga, 2004., str. 137.

³⁰ Čaplar A., Belamarić J., Biškupić Bašić I., Čaleta J., Ceribašić N., Eckhel N., Nikočević L., Nodari M., Radovani Podrug I., Vitez Z., Zebec T., Blaga Hrvatske, Neprocjenjiva prirodna i kulturna baština, Zagreb, Mozaik knjiga, 2017., str. 30.-35.

ugostiteljskog objekta na Petehovcu, uz koju se povezuje legenda o mladoj djevojci koja je zbog nesretne i neuzvraćene ljubavi počinila samoubojstvo skočivši sa strme litice, koja je kasnije po njoj i dobila ime.³¹

Etnografska zbirka sa pravnim statusom preventivno zaštićeno kulturno dobro, klasificirano kao etnografska građa. Delnička etno zbirka, dijelomično je izložena u Kući Rački, a drugim dijelom u prostorima Muzičke škole. Zbirka je u vlasništvu grada Delnica, a pridonosi očuvanju tradicijske baštine ovog područja.

Kaštel Zrinski, nepokretno kulturno dobro smješteno u mjestu Brod na Kupi. Frankopani u 15. stoljeću grade drveni kaštel, na čijim temeljima 1651. godine knez Petar Zrinski podiže novi kaštel. U kompleksu 1670. godine sagrađena je i crkva Sv. Marije Magdalene. U prostorima kaštela 2012. godine otvoren je Stalni izložbeni postav lovstva, šumarstva i ribolova. Prirodoslovni muzej Rijeka 2014. godine preuzima postavu te tada Stalni postav u Kaštelu Zrinskih postaje jedinom kulturnom ustanovom muzejskog tipa u Gorskom kotaru. Na četiri etaže izložena je povijesna priča o kaštelu, ali i izložbe vezane za goransko područje.

Popovićev mlin još i danas posjeduje elevatore, sita, elektromotor, kožne remenice za prijenos snage do strojeva) sačuvani su u izvornom obliku te se i danas mogu pogledati, poslušati pa čak i dobiti svježe mljeveno brašno.³²

Od događaja i manifestacija ističu se Risnjak Trail, Crnoluško Petrovo, Gorski kotar bike tour, Strong potok, Kupski noćni polumaraton, Cinehill – Motovun film festival, Kupom uzvodno, MK Mountain Riders – 20 years on the road, Croatia grand prix, Dan grada, Rika fest, Oldtimer rally, Delnička adventska bajka te mnogi drugi manji događaji zabavnog i kulturnog karaktera te sporstka natjecanja.³³

Turističke atrakcije na području grada Vrbovskog

Grad Vrbovsko se nalazi na najistočnijem području Gorskog kotara. Područje grada obuhvaća 65 naselja i proteže se na površini od 280 km² odnosno, čini 7,80% Primorsko-

³¹ Perić M., Dragičević D., Barkidija Sotošek M., Vitezić A. H. V., Keča K., Kurti N., Stolnik N., Valentić L., e Strategija razvoja turizma Grada Delnica za razdoblje 2021. – 2025. godine., Službene novine grada Delnica, 2021., https://delnice.hr/DOKUMENTI_ODLUKE/sluzbene_novine/2021_Novine%20br.7%20web.pdf (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

³² Perić M., Dragičević D., Barkidija Sotošek M., Vitezić A. H. V., Keča K., Kurti N., Stolnik N., Valentić L., e Strategija razvoja turizma Grada Delnica za razdoblje 2021. – 2025. godine., Službene novine grada Delnica, 2021., https://delnice.hr/DOKUMENTI_ODLUKE/sluzbene_novine/2021_Novine%20br.7%20web.pdf (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

³³ Web stranica turističke zajednice Gorskog kotara, <https://gorskikotar.hr/category/dogadanja/> (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

goranske županije i po veličini dijeli drugo mjesto sa gradom Čabrom.³⁴ Vrbovsko je nastalo u dolini rijeke Dobre, a nalazi se uz Karolinsku cestu. Ubraja se u najstarija naselja Gorskog kotara, a prvi puta se spominje 1481. godine kada je kraljevski sud iz Zagreba naložio knezu Stjepanu Frankopanu da u tom mjestu nema pravo ubirati maltarinu.

Kamačnik je zaštićeni značajni krajobraz proglašen tek 2002. godine, a uređen šetnicama već 1961. godine. Izvor Kamačnika nastao je iz potopljene vapnenačke špilje kroz koje voda izlazi na površinu, što je vrlo specifično i uobičajeno u krškim prostorima. Na samom ušću nalazi se ugostiteljski objekt "Kamačnik". Ubraja se u pet najdubljih izvora u Hrvatskoj. Zabilježena dubina izvora je 118 metara, međutim zbog toga što se špiljski kanal proteže i dulje od toga, namjeravaju se daljnja istraživanja.³⁵

Čogrljevo jezero nalazi se u mjestu Moravice, poznatom po željezničkom čvorištu, udaljenom osam kilometara od Vrbovskog. Čogrljevo jezero čini pet malih izvora, koji se slijevaju u jezero. Slap „Vede“ stvara akumulacijsko jezero koje se nekada koristilo kao pogon za pilanu i mlin.³⁶

Dvorac Zrinsko – Frankopanski izgrađen krajem 15. st., do 19. st. izmijenio nekoliko vlasnika te bio podvrgnut obnovi, ali nažalost danas dvorac nije namijenjen unutarnjem razgledavanju. Pored dvorca nalazi se Perivoj, ribnjak te uz ulaz vidikovac s kamenom šternom.³⁷

HPM memorijalni muzej Ivana Gorana Kovačića nalazi se u rodnoj kući Ivana Gorana Kovačića uređen je stalni postav o njegovu životu i radu.

Područje grada ne obiluje događanjima, ali od važnijih tu su Super dani vani, Šetnja putevima frankopanske prolosti, Dan lavande, Bundevijada.³⁸

Turističke atrakcije na području grada Čabra

Grad Čabar smjestio se na krajnjem sjeverozapadnom dijelu Gorskog kotara, Područje grada obuhvaća 42 naselja. Broji površinu od 282 km², od koje je čak 215km² šuma. Čabar ima 94% zelene površine a prostire se između 650 i 1200 mnv. Govor čabarskog dobio je 2015. godine

³⁴ Feldbauer, Božidar. Leksikon naselja Hrvatske, Drugii svezak, Zagreb, Mozaik knjiga, 2004., str. 872.

³⁵ Kušić T., Burić I., Kanjon Kamačnik, Poveži se s prirodom, Vrbovsko, Grad Vrbovsko, 2018.

³⁶ Visit vrbovsko, prirodne znamenitosti, <https://visitvrbovsko.hr/prirodne-znamenitosti/>, (pristupljeno 1.kolovoza 2023.)

³⁷ Ibidem

³⁸ Web stranica turističke zajednice Gorskog kotara, <https://gorskikotar.hr/category/dogadanja/> (pristupljeno 1.kolovoza 2023.)

status zaštićenog kulturnog dobra. Radi se o jednom od najsloženijih i najarhaičnijih govora kajkavskog dijalekta u Hrvatskoj.³⁹

Kaštel Petra Zrinskog iz 17. stoljeća nalazi se u samom centru grada Čabra, a čine ga četiri objekta smještena oko centralnog vrta i dvije kule koje su međusobno povezane obrambenim zidom. Danas je u kaštelu smještena gradska uprava, zavičajna zbirka, zbirka lovačkih trofeja i galerija umjetničkih slika.

Rimski zid tzv. Limes prostirao se od Trsatske gradine pa sve do Prezida. Znak je da je već u ranom dobu na tom području boravio čovjek.

Na lokalitetima pored naselja Tršća postojali su rudarski rovovi iz kojih se vadila ruda. Staza Stopama tršćanskih rudara u Tršću, dužine 6.5 kilometara označena je putokazima koji vode do osam edukativnih punktova na kojima se mogu naći informacije o pojedinim rovovima.

Staza predatora je edukativna staza u Tršću duljine 1.7 metara, koja je označena maketama sivog vuka, euroazijskog risa i smeđeg medvjeda.

Neki od većih i značajnih događanja su Kuhanje kotlića tradicionalnih jela Gorskog kotara, Ljetni Karneval, Mudrost biljaka, Utrka gumenih patkica "Čabranka", Moto susret, Priroda u tebi, Etno Histeria world orchestra, Wild and free, Bijeli miš – Gerovski sporstki dani, Tradicionalni susret travara, zeliščara i ljubitelja prirode, Ples srca, Dan medvjedel luka, Zrinsko-Frankopanski festival.⁴⁰

Turističke atrakcije općine Fužine

Naselje Fužine kao središte općine Fužine smjestile su se na 730 mnv. Područje općine obuhvaća šest naselja na ukupno 86 km² površine.⁴¹ Fužine su turističko naselje sa iznimno dugom turističkom tradicijom koja se prvi puta spominje 1874. godine kada je zabilježen prvi organizirani dolazak turista koji su na izlete iz Sušaka, Rijeke i okolnih primorskih naselja dolazili posebno organiziranim vlakoima. Čak i godinama unazad zbog položaja na Karolinskoj cesti (1737.), u Fužinama se pojavljuju i razvijaju "konaci" i napojišta za karavane. Zbog toga se Fužine nalaze u popisima najstarijih turističkih mjesta Kvarnera, Hrvatske pa čak i srednje Europe.⁴²

³⁹ Feldbauer, Božidar. Leksikon naselja Hrvatske, Prvi svezak, Zagreb, Mozaik knjiga, 2004., str. 113.

⁴⁰ Web stranica turističke zajednice Gorskog kotara, <https://gorskikotar.hr/category/događanja/> (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

⁴¹ Feldbauer, Božidar. Leksikon naselja Hrvatske, Prvi svezak, Zagreb, Mozaik knjiga, 2004., str. 215.

⁴² Tourist info Fužine, <https://www.tz-fuzine.hr/hr/fuzine/5/8>, (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

Na području općine su tri akumulacijska jezera: Bajer, Lepenica i Potkoš. Bajer je najstarije jezero izgrađeno pedesetih godina prošlog stoljeća. Lepenica kao najveće jezero i Potkoš kao najmanje i najmlađe. Oko jezera su aktivne šetnice, tijekom sezone je dostupna vožnja brodićem te vožnja kočijom i turističkim vlakićem oko jezera.

Špilja Vrelo u Fužinama otkrivena je pukom slučajnošću pedesetih godina prošloga stoljeća prilikom gradnje akumulacijskog jezera Bajer. Procjenjuje se na 3,5 - 4 milijuna godina starosti. "Postojna u malom", kako je nazivaju, zaista i nosi taj epitet. Dugačka je blizu 300 metara s pješačkom stazom u razini pa omogućuje posjete i djeci i starijima te osobama sa invaliditetom. Špiljom protječe i potok iz porječja rijeka Ličanke, čiji je izvor u neposrednoj blizini i napaja jezero Bajer.⁴³

Kaubojsko selo Roswell stvoreno je za potrebe snimanja trilogije vesterna Winnetou. Film se snimao u razdoblju od 2015. do 2016. godine, a nakon njega su ostale kulise velike željezničke drvene konstrukcije koja pokazuje kako je Roswell uopće i naseljen. Od kulisa koje se i danas koriste kao atrakcija i turistička ponuda ostala je kapelica, kovačnica, štala, pojilo za životinje, gostionica, pošta, prodavaonica, pilana, šerifov ured i ostale. Tijekom godine se odvijaju i razni događaji koji prikupljaju još više turista.

Izletište "Šumska bajka" se nalazi u Liču te ima interaktivni oblik.

Najveće atrakcije izletišta su razgledavanje gatera sa životinjama koje obitavaju u šumi, likovi iz bajki izrađeni od drva, kao i kočija koja je na raspolaganju posjetiteljima.

Kulturno povijesna zbirka Lič, etnografska zbirka koja sadržava više od 500 eksponata u stalnoj postavi, a neprestano se upotpunjava novim predmetima. Prva soba, "Povijesna soba", sadrži antikvitetni namještaj, umjetničke slike, staro posuđe, ukrase i stare dokumente i knjige.⁴⁴

Događanja na području općine su Dani Krše Golika, Dan općine, International music&poetry fest, Goranski vaterpolo kup, Bob fest, Rock pod branom, Sport za sve, Ispraćaj stare godine u podne.⁴⁵

Turističke atrakcije općine Lokve

⁴³ Jurić Ante, Gorski kotar, Zagreb, MARSJA 88, 2000., str. 41.

⁴⁴ Tourist info Fužine, https://www.tz-fuzine.hr/hr/kulturno_povijesna_zbirka_lic/20/15, (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

⁴⁵ Ibidem.

Općina Lokve se nalazi između Delnica i Fužina. Područje općine je površine 42 km² te obuhvaća šest naselja. Smještene su u dolini rječice Lokvarke.⁴⁶ Mjesto Lokve se prvi puta spominju kao i Vrbovsko još daleke 1481. godine te spada u najstarija mjesta Gorskog kotara.⁴⁷

Lokvarsko jezero je umjetno jezero koje je nastalo kada je rijeka Lokvarka zaustavljena u radnim akcijama duboko 40 metara i površine 210 ha. Na njemu je ulovljena najveća riječna pastrva u svijetu, teška 25,40 kilograma.⁴⁸ Za njega se još koristi i naziv Omladinsko jezero.

Jezero Mrzla Vodica stvoreno je 1999. god. izgradnjom brane između Lokvarskog jezera u koje se i ulijeva i s kojim je spojeno.

Špilja Lokvarka smještena je na jugoistočnim padinama brda Kameni vrh (906 m) na 760 m nadmorske visine. Zakonom je zaštićena u kategoriji geomorfološkog spomenika prirode. Sastoji se od 6 etaža, od čega su prve 4 uređene za posjetitelje. Dosadašnjim istraživanjima utvrđena je dužina od 1.179 m te dubina od oko 275 m. Špilja Lokvarka najdublji je turistički uređen speleološki objekt u Hrvatskoj.⁴⁹

Špilja Bukovac nalazi se u okolici Lokava. Duljina špilje je 50-ak metara, te su u njoj otkriven prvi trag paleolitičkog čovjeka i njegove prisutnosti na području dinarskog krša. Također su nađeni i ostaci skeleta pleistocenskih sisavca i ptica (špiljskih medvjeda, jelena, alpskih snježnih jarebica, snježnih leoparda i snježnih zečeva).⁵⁰

Medvjeda špilja nalazi se u području Kamenitoga vrha (906 m) kraj Lokava. Sastoji se od dviju dvorana; sjeveroistočna dvorana smatra se najbogatijim nalazištem ostataka špiljskoga medvjeda u Gorskome kotaru.⁵¹

Park šuma Golubinjak proteže se na 51 hektara zaštićenog područja na nadmorskoj visini od 730-800 metara i 1954. godine proglašen je park-šumom. Kroz šumu bukve, jele i smreke ističe se „Kraljica šume“, divovska jela starosti od preko 250 godina, visinom od preko 35m i širine u promjeru od 140 cm. Također u parku se mogu naći i otvor u stijeni koji nosi ime „Paklena vrata“, čak dvije špilje, Ledena i Golubinja špilja te ponikva Kamerkin dol, lokvarski Fratar i ponor Pinora, te nekoliko manje poznatih speleoloških građevina.⁵²

⁴⁶ Feldbauer, Božidar. Leksikon naselja Hrvatske, Prvi svezak, Zagreb, Mozaik knjiga, 2004., str. 425.

⁴⁷ Jurić Ante, Gorski kotar, Zagreb, MARSJA 88, 2000., str. 49.

⁴⁸ Službene stranice općine Lokve, <https://lokve.hr/opcina-lokve/zemljopis/lokvarsko-omladinsko-jezero>, (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

⁴⁹ Ibidem

⁵⁰ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=10079>, (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

⁵¹ Ibidem

⁵² Ibidem

Muzej žaba ima nekoliko cjelina, vivarij sa živim žabama koje i inače žive na tom području, edukativnu cjelinu koja prezentira cjelokupan razvoj žaba od ikre pa sve do odrasle jedinke. Prikazani su i predatori koji ugrožavaju žablju populaciju, potom egzotične žabe iz cijelog svijeta kao i posebno vrijedne žabe, suveniri i igračke iz cijelog svijeta te jedinstvena kušaonica "Žablje krvi".

Nastavno na atrakcije događaji koji se odvijaju na području općine su Žabarska noć, Dječija žabarska noć, XCM biciklizmom oko Risnjaka, Final destination festival, Noć skulptura, Poj – pješačenje Lujzijanom po dnu jezera, Dan općine.⁵³

Turističke atrakcije općine Mrkopalj

Mrkopalj se smjestio na zapadnim obroncima Velike Kapele, okružen planinama na zapadnom prostoru kraškog Mrkopaljskog polja. Površina općine je 157 km², a obuhvaća sedam naselja. Begovo Razdolje, naselje smješteno u na području općine, koje se nalazi na visini od 1078 metara nad morem, najviše je naselje u Hrvatskoj. Mrkopalj se prvi puta spominje 1442., a zatim 1477. godine što ga čini jednim od najstarijih goranskih naselja. Mrkopalj se naziva i "Kolijevka Hrvatskog skijanja" jer je već 1913. godine održano prvo organizirano skijaško natjecanje u Hrvatskoj kao i nedugo zatim 1934. godine izgrađena i prva skakaonica u Hrvatskoj na kojoj je održano međunarodno natjecanje u skokovima.⁵⁴

Bijele i Samarske stijene nalaze se u središnjem dijelu Velike Kapele u Primorskoj-goranskoj i Karlovačkoj županiji te zahvaćaju dio područja općine Mrkopalj. Protežu se na površini od 1175 ha. te su geomorfološki poseban fenomen krša unutar šume. Strogim rezervatom proglašene su 1985. godine. Najprikladniji dolazak do Samarskih stijena je Begovom stazom iz Mrkoplja⁵⁵

Bjelolasica, najviša planina u Gorskom kotaru s vrhom Kula, nalazi se na nadmorskoj visini od 1534 metara. Na njoj se nalazi i hrvatski olimpijski centar koji je već niz godina u stečaju.

U naselju Mrzla Draga nalazi se speleološki objekt Pilarova ledenica. Pećina, sa silaznim tunelom duljine oko 150 metara. Krasi je led koji se u njoj zadržava tijekom cijele godine. Voda koja prokaplja sa stropa i zaleđuje se, stvara bistre, prozirne sige ledenice očaravajućeg izgleda.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Jurić Ante, Gorski kotar, Zagreb, MARS 88, 2000., str. 59.

⁵⁵ Čaplar A., Belamarić J., Biškupić Bašić I., Čaleta J., Ceribašić N., Eckhel N., Nikočević L., Nodari M., Radovani Podrug I., Vitez Z., Zebec T., Blaga Hrvatske, Neprocjenjiva prirodna i kulturna baština, Zagreb, Mozaik knjiga, 2017. str., 13–16.

Planina Čelimbaša na 1085 metara nadmorske visine uzdiže se na jugozapadnoj strani iznad mjesta Tuk Mrkopaljski. Karakteristična je po istoimenom skijalištu s ukupno tri kilometra skijaških staza.

Matić poljana (1030 mnv) je travnata visoravan, širine 300 m i dužime od približno 3 km. U sredini je postavljen autorski spomenik poginulim borcima iz 2. svjetskog rata. 26 monolita od vapnenca postavljeni su u pravilnom nizu koji predstavljaju kolonu u kojoj su se smrznuli partizani 24. veljače 1944. Tijekom zimskog razdoblja održavaju se i razna natjecanja zimskih sportova (skijaško trčanje, biatlon...).

Uz sportska natjecanja tu su i ostali događaji poput Modne revije – Zov vila, Art festa, Mrkopaljske utrke - malo po malo, Prošćenja, Memorijala mira.⁵⁶

Turističke atrakcije Općine Ravna gora

Općina Ravna Gora nalazi se u središnjem dijelu Gorskog kotara na nadmorskoj visini od 775 do 910 metara. Površina općine je 82 km² te obuhvaća šest naselja. Najviši vrh je Višnjevica na 1367 mnv.

Dvorac Stara Sušica kao i samo naselje Stara Sušica spominju se prvi puta u 14 stoljeću u razdoblju turskih osvajanja. Tada su knezovi Frankopani izgradili dvorac, prvobitno kao obranu od Turaka. Danas je dvorac u vlasništvu Doma mladih Rijeka te nudi usluge odmarališta za djecu. U ponudi su razni ljetni i zimski programi i aktivnosti za djecu svih uzrasta.

Božji studenac je najpoznatiji od mnogih izvora na uzvisini Javorova kosa (1016 mnv). Može ga se pronaći u podnožju planinarske kuće Javorova kosa, na 900 metara nadmorske visine. Stara predaja kaže da je ljekovit za oči te nije presušio niti za vrijeme najvećih suša.⁵⁷

Crkva sv. Terezije Avilske u Ravnoj Gori ističe se od svih crkava u Gorskom kotaru po tome jer je izrađena uz pomoć carice Marije Terezije. U Crkvi su sačuvani iznimno vrijedni predmeti. Najvrjedniji predmet je pokaznica koju je darovala carica Marija Terezija prilikom posvete Crkve 1778. godine. Osim pokaznice, Crkva, posjeduje i barokni kalež te moćnik sv. Simplicija iz 18. stoljeća.⁵⁸

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Jurić Ante, Gorski kotar, Zagreb, MARSA 88, 2000., str. 69.

⁵⁸ Marković, Mirko. Gorski kotar, Stanovništvo i naselja, Zagreb,: Naklada Jesenski i Turk, 2003. str., 65.

Manifestacije koje se održavaju su Plesovi prošlih mladosti, Dan Frankopana, Pan fest, Ljekovito bilje i med Gorskog kotara, Tokić Mountain Madness OCR, Dan borovnica, Dan ljekovitog bilja te sportska događanja i natjecanja.⁵⁹

Turističke atrakcije općine Skrad

Općina Skrad nalazi se u središnjem području Gorskog kotara. Prostire se na površini od 54km² i prostorno je najmanja jedinica lokalne samouprave na području Primorsko-goranske županije te čini samo 1,50% sveukupne kopnene površine županije. Obuhvaća 32 naselja od koji čak 13 nema niti jednog stanovnika, a četiri samo jednog.⁶⁰ Naselja su razmještena između 400 i 800 mnv.

Zeleni Vir je posebni geomorfološki značajni krajobraz. Krasi ga 70 metara visoka stijena na čijem vrhu su dva potočića. Prvi nestaje u usjeku, a drugi pada okomito po stijeni te tvori slap koji pada pred otvor špilje s jezercem i ulijeva se u potok Curak koji izvire u Zelenom viru. U špilji se nalazi jezerce te podzemni izvor dubok 50 metara.⁶¹

Vražji prolaz je kanjon dužine oko 800 metara kroz koji prolazi potok Jasle. Na pojedinim dijelovima širok je tek dva metra, a nastao je kao posljedica djelovanja vode koja je tisućama godina nagrizala kamen.⁶²

Muževa hišica je špilja koja se nalazi na kraju Vražjeg prolaza, 14 metara iznad potoka Jasle. Špilja je dugačka dvjestotinjak metara, a na njezinom kraju nalazi se dvorana sa jezercem. U tom je jezercu dr. Langhoffer pronašao čovječju ribicu, endemičnu životinjsku vrstu. Špilja nije nikada temeljito istražena pa se pretpostavlja da se iza već pronađene dvorane krije još nešto.⁶³

Munjara "Zeleni Vir" je prva hidroelektrana ovog kraja sagrađena 1921. godine.

Skradski vrh uzdiže se iznad Skrada na visini od 1044 mnv. Na vrhu se nalazi kapelica Marijina uznesenja na nebo, te se tradicionalno održava misa i hodočašće za Veliku Gospu.⁶⁴

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2021.

⁶¹ Mance V., Goranin Merkaš M., Značajni krajobraz Vražji prolaz i Zeleni Vir kod Skrada, Turistička zajednica Općine Skrad, Skrad, 2014., str. 46.61.

⁶² Ibidem, str. 66.-88.

⁶³ Paver Marijan, Zeleni Vir, Hrvatske šume, Uprava šuma podružnica Delnice, Šumarija Skrad, Skrad, 2004., str. 21.-22.

⁶⁴ Jurić Ante, Gorski kotar, Zagreb, MARS 88, 2000., str.78.
<https://gorskikotar.hr/category/dogadanja/>

Na području ima tek nekolicina događaja, a najznačajni su Festival malina, Dan općine, Paaint&wine na vidikovcu Perić, Dječije igre.⁶⁵

Turističke atrakcije na području općine Brod Moravice

Općina Brod Moravice smještena je u zapadnom djelu Gorskoga kotara, na 560 mnv. Površine je 63 km², a obuhvaća 38 naselja. Naselje Brod Moravice prvi puta se spominje 1260. godine u ispravi Bele IV., što ga čini najstarijim naseljem, ali i najstarijom općinom Gorskog kotara. U Brod Moravicama nalazi se najstarija sačuvana kuća u Gorskome kotaru, kuća Delač, izgrađena 1644. godine. Kraj obiluje starim sakralnim objektima, a na području općine ukupno je 12 crkava koje predstavljaju značajnu i bogatu kulturno-povijesnu baštinu.⁶⁶

Lazica je poučna staza koja se nalazi u centralnom dijelu lovišta. Početna i završna točka nalaze se kod lovačke kuće Lazica. Tematske cjeline na poučnoj stazi su lovstvo, životinjske vrste, biljne vrste, gljive i ostalo.

U središtu Brod Moravica nalazi se crkva sv. Nikole koja je ujedno i najstarija crkva na području Gorskoga kotara. Sagrađena je 1434. godine. U crkvi se nalaze grobovi s nadgrobnim pločama iz 18.st. za koje se pretpostavlja da su grobnice nekog iz obitelji Zrinskih i Frankopana.⁶⁷

Pilj dak je kameni signalni stup uspravnog kvadratnog oblika visine od dva metra i širine oko jedan metar. Usmena predaja naroda govori kako se Pilj dak koristio u vrijeme Turskog osvajanja. Paljenjem vatre su signalizirali dolazak Turka i upozoravali okolno stanovništvo. Također se može smatrati i pretečom poštanskog sandučića, jer su ljudi u niši ostavljali poruke za sela prema kojima je Pilj dak gledao.

Kolarnica je zbirka starih obrta i zanata te brodmoravičke kulturne i sakralne baštine

Općina ne obiluje događajima, a jedino što se može istaknuti je Dan općine i Filmska večer.⁶⁸

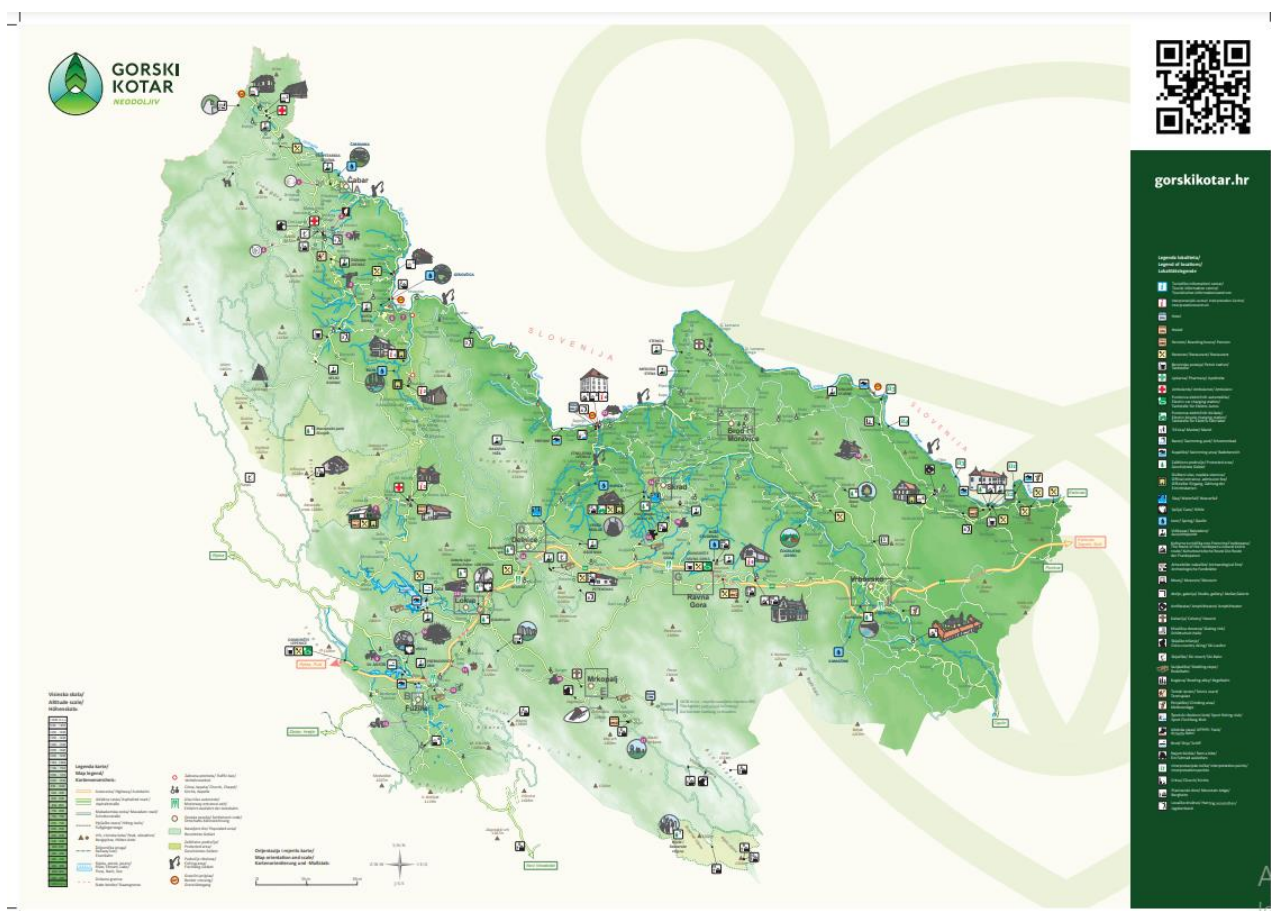
⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Jurić Ante, Gorski kotar, Zagreb, MARSJA 88, 2000., str.7.

⁶⁷ Mance Ivo, 12 Crkava na Brodmoravičkom području, Turistička zajednica Brod Moravice, Zagreb, 2018. str. 1.

⁶⁸ Ibid.

Turističke atrakcije u Gorskom kotaru u većini slučajeva nisu u potpunosti afirmirane već u procesu afirmacije, dokle su neke još uvijek neafirmirane atrakcije. Manifestacije na području Gorskog kotara pretežno su kulturnog karaktera sa naglaskom na tradiciju i običaje tog kraja. Uz njih tu su sportska te vatrogasna događanja i natjecanja. Promatrajući datume zbivanja istih, može se vidjeti da je prisutna sezonalnost jer se uglavnom odvijaju u srpnju, nakon toga u manjoj mjeri u lipnju i kolovozu, što ne čudi s obzirom na prisutnu klimu.

Slika 2. Karta turističkih atrakcija Gorskog kotara

Izvor: <https://gorskikotar.hr/turisticke-karte/>

Prikazom turističkih atrakcija u Gorskom kotaru možemo vidjeti da je većinom prevladavaju prirodne atrakcije, nakon njih kulturno – povijesne i društvene atrakcije.

2.4. Aktualno stanje – ponuda i potražnja ruralnog turizma

Ponuda ruralnog turizma Gorskog kotara uglavnom se temelji na prirodnim atrakcijama te nakon toga kulturnim znamenitostima. Područje nudi i centre za posjetitelje i interpretacijske centre; Stalni postav Prirodoslovnog muzeja Rijeka „Divljina s pogledom na more“ Brod na Kupi, Centar za posjetitelje „Velike zvijeri“ Stara Sušica, Putovima Frankopana Brod na Kupi i Čabar, Interpretacijski centar „Skriveno blago Risnjaka“ Crni Lug, Interpretacijski centar „Rodna kuća rijeke Kupe“ Kupari, Interpretacijski centar „Goranska kuća znanja“ Razloge.⁶⁹

Aktivnosti se mogu podijeliti na ljetne i zimske, a u nastavku slijedi popis aktivnosti na području Gorskog kotara uz pripadajuća mjesta ili voditelja istih.

Tablica 3. Aktivnosti na području Gorskog kotara

Ljetne aktivnosti	Zimske aktivnosti
Izletišta Šumska bajka Kaubojski gradić Roswell OPG Zeleni san	Skijaško trčanje Nordijski centar Vrbovska Poljana Biatlonski centar Zagemajna
Rafting Gorski tok Kupa Sport	Skijanje Platak Čelimbaša Petehovac
Vožnja brodom Splav Čača Brod sv. Antun	Klizanje Klizalište Delnice
Biciklizam Alpi Rent Bike	Sanjkanje Čelimbaša Sanjkalište Vrata Sanjkalište Vujnovići Sanjkalište Breza

⁶⁹ Turistička zajednica Gorskog kotara, <https://gorskikotar.hr/centri-za-posjetitelje-i-interpretacijski-centri/> (pristupljeno 4.kolovoza 2023.)

	<p>Sanjkalište Bijela Ruža</p> <p>Gorski sjaj</p> <p>Sanjkalište Jurković</p> <p>Sanjkalište Potok</p> <p>Sanjkalište Petehovac</p> <p>Sanjkalište Goranska princeza</p>
<p>Adrenalinški park</p> <p>Zabavni i paintball park Vrata</p> <p>Adrenalin park Kupjak</p> <p>Adrenalin park Tršće</p> <p>LeAd Airsoft Skrad</p>	<p>Wellness</p> <p>Hortus Divinus</p> <p>Beauty studio LD</p> <p>Wellness studio R</p> <p>Kozmetički salon "Lorelei"</p> <p>Obrt za masažu Dodir</p> <p>Shiatsu centar "Essentia"</p> <p>Hotel Bitoraj</p> <p>Njega i ljepota tijela "Beti"</p> <p>Kozmetički salon Suzie</p>
<p>Quad</p> <p>CqC Adventure</p> <p>Royal Quad</p> <p>Check Adrenaline Ride</p>	
<p>Planinarenje</p> <p>Planinarsko društvo "Petehovac" Delnice</p> <p>Planinarsko društvo "Bijele stijene" Mrkopalj</p> <p>Planinarsko društvo "Višnjevica" Ravna Gora</p> <p>Planinarsko društvo "Skradski vrh" Skrad</p> <p>Planinarsko društvo "Špičunak" Lokve</p> <p>Planinarsko društvo "Vršak" Brod Moravice</p>	
<p>Ribolov</p> <p>River Kupa Lodge Flyfishing</p> <p>Kupa Flyfishing</p> <p>ŠRU Goran Brod na Kupa</p> <p>ŠRU Čabranka</p> <p>ŠRU Bajer</p> <p>ŠRK Lokvarka</p> <p>NP Risnjak</p>	

ŠRD Kamačnik Vrbovsko
<p>Lov</p> <p>LD Tetrijeb Delnice</p> <p>LD Divokoza Brod na Kupi</p> <p>LD Jelen Skrad - Ravna Gora</p> <p>LD Jelenski Jarak - Vrbovsko</p> <p>LU Lipov Vrh Severin na Kupi</p> <p>LD Srndać Brod Moravice</p> <p>LD Srnjak Fužine</p> <p>LD Tetrijeb Čabar</p> <p>LD Tetrijeb Gerovo</p> <p>LD Vepar Mrkopalj</p> <p>LU Vidra Turke</p>
<p>Wellness</p> <p>Hortus Divinus</p> <p>Beauty studio LD</p> <p>Wellness studio R</p> <p>Kozmetički salon "Lorelei"</p> <p>Obrt za masažu Dodir</p> <p>Shiatsu centar "Essentia"</p> <p>Hotel Bitoraj</p> <p>Njega i ljepota tijela "Beti"</p> <p>Kozmetički salon Suzie</p>
<p>Fotolov</p> <p>CROmedo</p> <p>Foto lov na Tetrijeba gluhana</p> <p>Foto lov</p>
<p>Jahanje</p> <p>Konjački klub Magušar</p> <p>Ranč Vrelo</p>
<p>Panoramski letovi</p> <p>Panoramic Flights Croatia</p>

Izvor: Izrada autora prema podacima sa <https://gorskikotar.hr/aktivan-odmor/>

Uz navedene aktivnosti je i gastro ponuda. Od goranskih tradicionalnih i specifičnih jela za taj kraj ističu se goranski nadjev, gulaš od divljači te druga jela od divljači te štrudla od borovnica ili drugog bobičastog šumskog voća.

Od smještaja u Gorskom kotaru tu su hoteli, pansioni, hosteli, kuće za odmor, apartmani, sobe, planinarski domovi, kampovi i lovački domovi. Gorski kotar broji tri hotela od kojih su u funkciji trenutno dva, Hotel Bitoraj i Hotel Mance jer se na trećem, Hotelu Risnjak, trenutno vrši renovacija. Od tri pansiona tu su Pansion Lovачki, Pansion Bijela Ruža i Pansion Risnjak, a od pet hostela, Hostel Fužinarska kuća, Hostel Život je više, Hostel Skijaški Dom, Hostel Društvo prijatelja biblije i Hostel Crni Lug. Od ostalog smještaja tu su 226 kuća za odmor, 148 apartmana, 28 objekata koji iznajmljuju sobe, devet planinarskih domova, šest kampova te osam lovačkih domova.⁷⁰

Tablica 4. Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u 2022. godini

Grad/općina	Dolasci			Noćenja		
	Ukupno	Domaći turisti	Strani turisti	Ukupno	Domaći turisti	Strani turisti
Čabar	1 492	1 045	447	4 005	2 648	1 357
Delnice	10 608	6 640	3 968	28 119	16 899	11 220
Vrbovsko	2 969	2 110	859	9 164	4 913	4 251
Brod Moravice	911	606	305	2 685	1 360	1 325
Fužine	9 988	6 484	3 504	29 971	16 506	13 465
Lokve	2 680	1 467	1 213	6 997	3 792	3 205

⁷⁰ Turistička zajednica Gorskog kotara, <https://gorskikotar.hr/category/smjestaj/>, (pristupljeno 10.kolovoza 2023.)

Mrkopalj	4 658	3 660	998	13 808	9 490	4 318
Ravna Gora	9 446	6 673	2 773	19 695	15 007	4 688
Skrad	2 196	1 773	423	5 711	3 782	1 929

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Turizam u 2022., Zagreb 2023.

Iz tablice je vidljivo da najviše dolazaka ima područje grada Delnica, a odmah iza njega područje općine Fužine. Slična situacija je i kod noćenja, Fužine imaju najveći broj noćenja domaćih turista, a Delnice stranih turista, dok u konačnici Fužine imaju nešto veći broj noćenja. Ovakvi podaci ne čude s obzirom da te dvije jedinice lokalne samouprave na svom području imaju najveći broj smještajnih jedinica i najbogatiju ponudu za turiste. Također, ne šokiraju ni podaci za područje Brod Moravica koje ima najoskudniju ponudu za turiste i najmanje smještajnih jedinica te kao rezultat tome imaju najmanji broj i dolaznosti i noćenja.

Ponuda ruralnog turizma Gorskog kotara ne prati potražnju domaćih i stranih turista. Ponuda je još uvijek nedovoljno razvijena, a turističke atrakcije nedovoljno afirmirane.

2.5. Budućnost i prepreke za ruralni razvoj

Za ostvarenje i razvoj ruralnog turizma potrebno se držati određenih smjernica kako bi u budućnosti bilo rezultata. Odbor za turizam Hrvatskoga sabora održao je 4. prosinca 2014. godine sjednicu, posvećenu temi „Mogućnosti razvoja ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj“Na temelju članka 44., 47. i 77. Poslovnika Hrvatskoga sabora, za daljnji razvoj ruralnog turizma dao je određene smjernice. U skladu s tim smjernicama navedene su preporuke za budućnost, ali i prepreke.

Ministarstvima poljoprivrede i turizma trebalo bi uskladiti zakonske propise sa tendencijama ruralnog turizma, a zakon o turističkim zajednicama trebao bi potaknuti na razvoj ruralnog turizma, a ne u konačni stvarati zakonske prepreke. Olakšice bi trebale biti i u vidu zakonskih odredbi, ali i smanjenju opterećenja kroz inspekcijski nadzor u svezi obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva kako bi lokalno stanovništvo dobilo poticaj da isto i otvori. Kriteriji za registraciju i otvaranje OPG-a su neujednačeni na razni države te bi Ministarstvo poljoprivrede iste trebalo pojednostaviti.

Veliku prepreku čini nesložnost i ne suradnja nadležnih institucija koje ograničavaju razvoj. Uspostavljanje svojevrsnog centra koji bi se bavio samo ruralnim turizmom, uvelike bi olakšao razvoj. Potrebno je širenje svijesti i edukacija svim sudionicima u ruralnom turizmu o samom konceptu, promociji, poticajima i sl. Također, u vidu samog područja Gorskog kotara, potrebna je sinergija lokalnih samouprava kao i udruga, te ostalih sudionika koji čine ponudu.

Ograničavajući faktor u vidu cjelokupnog turizma ne samo ruralnog je nepostojanje turističkog kadra u vidu srednjoškolskog obrazovanja na području Gorskog kotara, ali ni dodatno školovanje ili prekvalifikacija. Nastavno na to, turistička zajednica Gorskog kotara, ali i jedinice lokalne samouprave mogu osigurati financijska sredstva za kreiranje i provedbu edukacijskih programa namijenjenih poduzetnicima i onima koji se aktivno žele baviti turizmom.

Nadalje, nema jedinstvenog strateškog dokumenta kojim bi se jasno definirali ciljevi. Treba izraditi konkretne i detaljne razvojne planove ruralnog turizma ne samo u vidu turističke zajednice nego i po jedinicama lokalne samouprave.

S obzirom na neinformiranost i neznanje lokalnog stanovništva, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU, Ministarstvo poljoprivrede te lokalne i regionalne razvojne agencije

trebale bi kroz edukaciju i na neki drugačiji način nego do sada, upoznati dionike sa mogućnostima korištenja sredstava iz europskih fondova; Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo, Europskog fonda za regionalni razvoj te niza programa Europske komisije.⁷¹

Jedinice lokalne samouprave, ali i sama Primorsko-goranska županija mora poticati inovativnu ponudu ruralnog turizma, ali i raditi na održavanju infrastrukture, primjerice u vidu održavanja lokalnih i šumskih cesta kako bi sadržaj bio lakše dostupan.

Uz prepreke koje koče razvoj ruralnog turizma, Gorski kotar u budućnosti uz turističke atrakcije i angažiranost lokalnog stanovništva može postati nova prepoznatljiva ruralna destinacija.

⁷¹ Odbor za turizam Hrvatskog Sabora (2014): Mogućnosti razvoja ruralnog turizma u RH.

3. Rezultati istraživanja na primjeru Gorskog kotara

S obzirom na postavljene hipoteze provedena su dva istraživanja. Istraživanja su provedena na lokalnom stanovništvu i na domaćim i stranim turistima kako bi se utvrdili stavovi prema razvoju ruralnog turizma te kako bi on utjecao na razvitak Gorskog kotara. Istraživanje je provedeno na 281-om ispitaniku, online kroz ankete u Google forms obliku u trajanju od mjesec dana, točnije od 20. srpnja do 20. kolovoza 2023. godine. Također, navedeni su primjeri dobre prakse uz kratak intervju istih.

3.1. Primjeri dobre prakse

Iako ruralni turizam nije u potpunosti razvijen niti se velik broj lokalnog stanovništva njime bavi, postoji mnoštvo malih, ali i onih kvalitetnih i razvijenih primjera dobre prakse. U nastavku je navedeno nekoliko primjera uz njihove stavove o ruralnom turizmu koji su dobiveni kroz kratak intervju.

Lynx and Fox

Lynx and Fox je mala turistička agencija, ujedno i jedina turistička agencija na prostoru Gorskog kotara. Nude organizirane obilaske po Gorskom kotaru uz licencirane vodiče. Također u ponudi nude i privatne obilaske i radionice za pojedince, grupe, udrugu ili tvrtke. Uz obilaske u ponudi je i apartman „Lynx and Fox“ smješten u Delnicama. Specifičnost ove agencije je potpuni doživljaj Gorskog kotara kroz prirodne ljepote, kulturne znamenitosti, tradicionalnu gastronomiju, manifestacije i posjet raznim OPG-ovima.⁷²

Šire informacije dobivene su u provedenom intervju sa vlasnicom Jelenom Holenko Pirc. Turistička agencija otvorena je nakon nekoliko godina rada i skupljanja iskustva nakon završenog obrazovanja na FMTU-u te nakon položenih licenci za turističkog vodiča i voditelja turističke poslovnice. Iako je izražena smanjena sezonalnost, kao mjesece u kojima je najveća posjećenost grupa, odnosno potražnja navodi svibanj, lipanj i srpanj, a najmanja u studeni i ožujak, dokle je najveća individualna posjećenost u kolovozu. Kao najveći nedostatak i ono

⁷² Lynx and Fox, <https://www.lynxandfox.com/>,(pristupljeno 12.kolovoza 2023.)

čega nedostaje navodi premalen broj seoskih domaćinstva na kojima turisti mogu probati tradicionalnu gastronomiju i domaće proizvode. Zanimljivo je da Lynx and Fox jedina agencija u Hrvatskoj koja nudi svaki vikend otvorene obilaskе prirode sa vodičem koji su pomno organizirani do svakog detalja, a na posjetitelju je samo da plati kotizaciju. Vlasnica smatra da se ruralni turizam u Gorskom kotaru razvija u pozitivnom smjeru, ali da će za to biti potrebno dugo vremena.

Gorski park Kupjak

Gorski park Kupjak, park smješten u Kupjak (općina Ravna Gora), nudi smještaj, organizaciju slobodnih aktivnosti, poslovnih događanja, team buildinga, najma kongresne dvorane. Tijekom zimskih mjeseci na području parka u funkciji je sanjkalište uz gastronomsku ponudu.⁷³

Više informacija dobiveno je kroz provedeni intervju. Iz Gorskog parka smatraju kao je Gorski kotar pogodna lokacija za turizam, pošto ima dvije sezone (ljetnu i zimsku). Iako je njihovim posjetiteljima prva asocijacija na Gorski kotar zima i snijeg zbog sanjkališta koje je glavna atrakcija, ljetna sezona sve se više razvija te je ove godine prestigla zimsku sezonu po broju gostiju. Naovode kako su najveće prednosti ljetne sezone prekrasna priroda, mir, svježi zrak i ugodne temperature što često privlači strance u tranzitu. Zimska sezona zna biti varljiva te uvelike ovisi o vremenskim uvjetima odnosno snijegu te često zna doći do otkazivanja gostiju ukoliko snijega izostane. Sanjkanje ima svoju tradiciju te je neizbježna destinacija za obitelji s djecom željne zabave. Najveća posjećenost broje kroz srpanj i kolovoz. U pogledu proširenja ponude, na kratkoročnom roku nemaju u planu proširiti ponudu nego rade na unapređenju postojeće ponude i novim idejama. Dugoročno imaju viziju raditi na proširenju kapaciteta i novim smještajnim jedinicama. Kao nedostatak napominju ponudu Gorskog kotara koja je i dalje preslaba kako bi uspjeli zadržati goste da duže ostanu. Slažu se da je situacija sve bolja, ali naglašavaju kako i dalje fali kvalitetne gastronomske ponude (restorani, OPG-ovi i sl.), sadržaja za djecu i mlade (adrenalin parkovi, quadovi i sl.). Napominju da je planinarski i biciklistički turizam solidno razvijen, ali i da ima dosta prostora za napredak (penjačke stijene, više označenih ruta i organiziranih tura). Smatraju da je Gorski kotar i dalje je cjenovno dosta povoljna lokacija u usporedbi s Jadranom iako je kvaliteta ponude na istoj, a ponekad i većoj razini. Navode da je potrebno napraviti kvalitetnu, učestalu i dobro prezentiranu ponudu kako

⁷³Gorski park Kupjak, <https://www.gorskiparkkupjak.hr/hr>(pristupljeno 12.kolovoza 2023.)

bi je ljudi pronašli i prepoznali, a s time će i cijena i cjelokupni turizam Gorskog kotara ići prema gore.

Ruralni turizam „Kod Josipa“

Seosko domaćinstvo „Ruralni turizam Kod Josipa“ nalazi se u mjestu Kupari nadomak izvora Kupe u Nacionalnom parku Risnjak. U ponudi nude tradicionalne pripreme jela i služenja pića (individualno ili za grupe), smještaj u sobama, smještaj u robinzonskoj kućici, te prodaju domaćih proizvoda iz OPG-a. Voće i povrće je iz ekološkog uzgoja, a ribu koju poslužuju je iz lokalnih ribnjaka. Povezani su i s drugim OPG-ovima te nude njihove domaće sirove i ostale proizvode koje oni nemaju u ponudi. Vlasnik smatra da je domaća hrana najveća prednost, a kao najveći nedostatak navodi nedostatak dodatnih sadržaja u okolici.

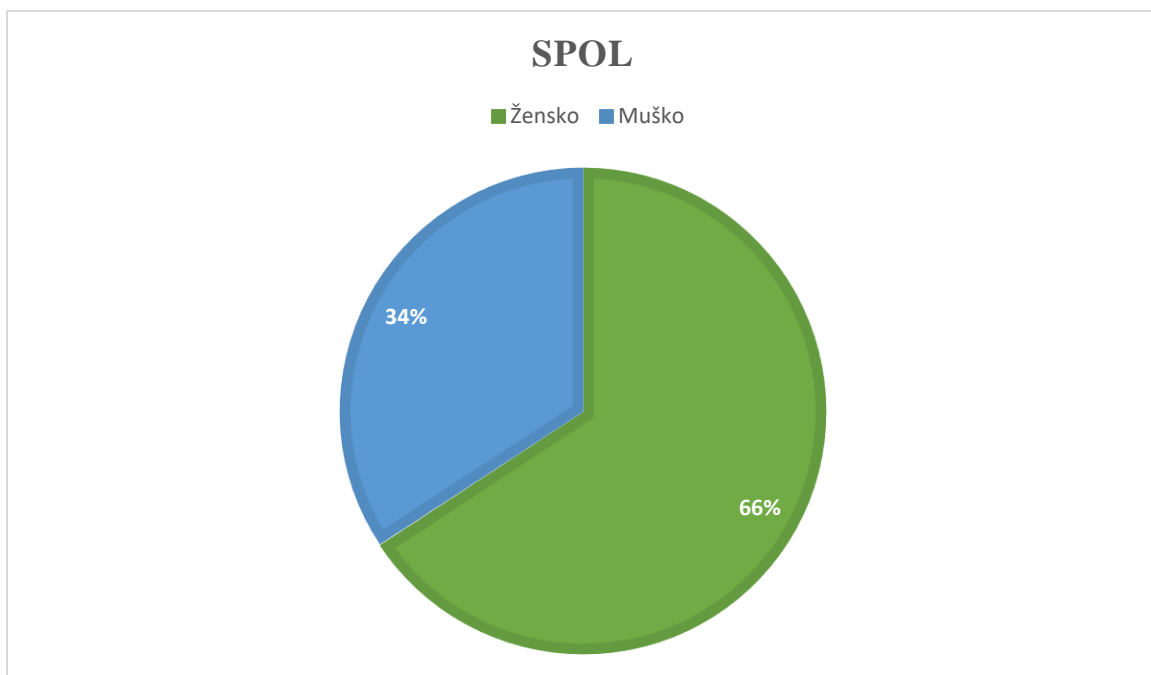
3.2. Stavovi lokalnog stanovništva o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara

Prvo istraživanje odnosi se na stavove lokalnog stanovništva Gorskog kotara o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara. Istraživanje je trajalo od 20. srpnja do 20. kolovoza 2023. U njemu je sudjelovao 181 sudionik.

U nastavku su analizirani odgovori preme postavljenim pitanjima u anketi koja je provedena online putem Google obrasca.

Socio-demografski podaci

1. Spol

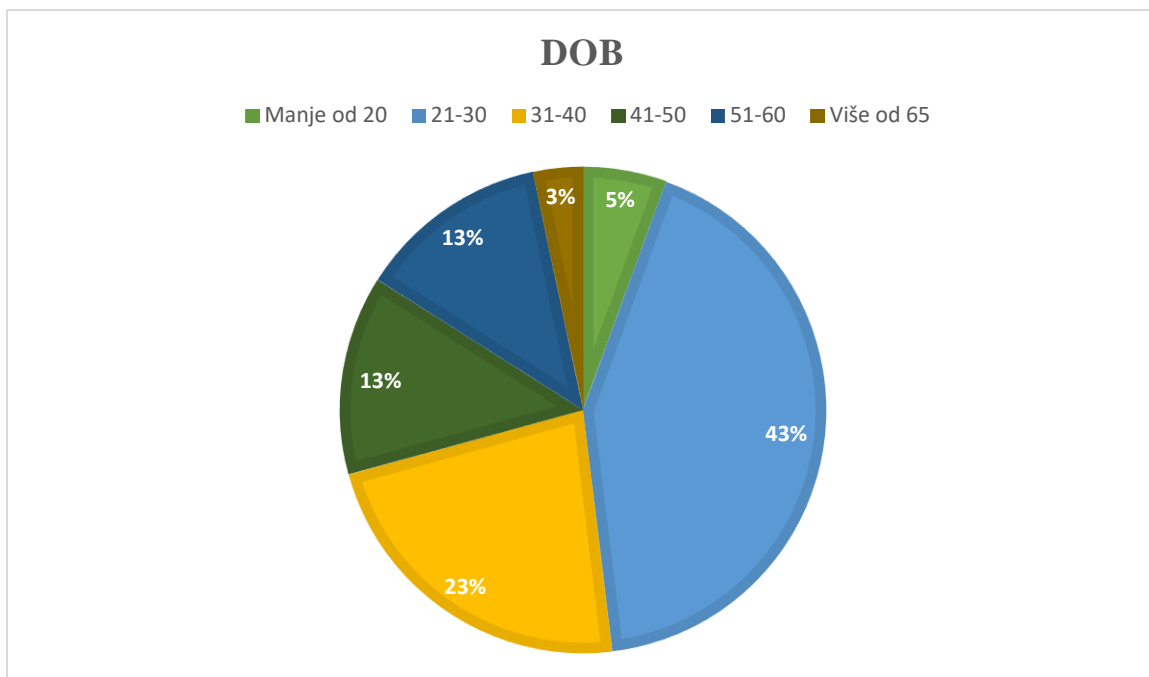

Grafikon 1. Spol lokalnog stanovništva

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Od 181 sudionika, 119 je muškog spola, a 62 ispitanika ženskog spola što u konačni rezultira da su preko većine ispitanika žene.

2. Dob

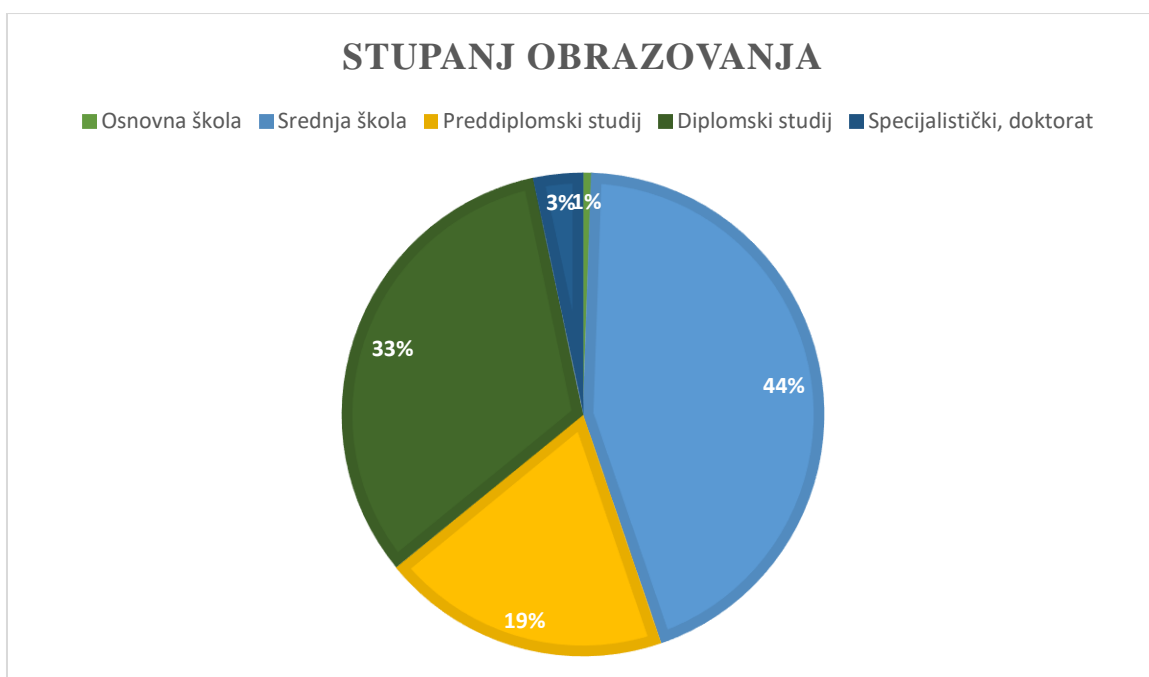

Grafikon 2. Dob lokalnog stanovništva

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Najveći broj ispitanika ima između 20 i 30 godina, dokle najmanje ispitanika ima više od 65 godina.

3. Stupanj obrazovanja

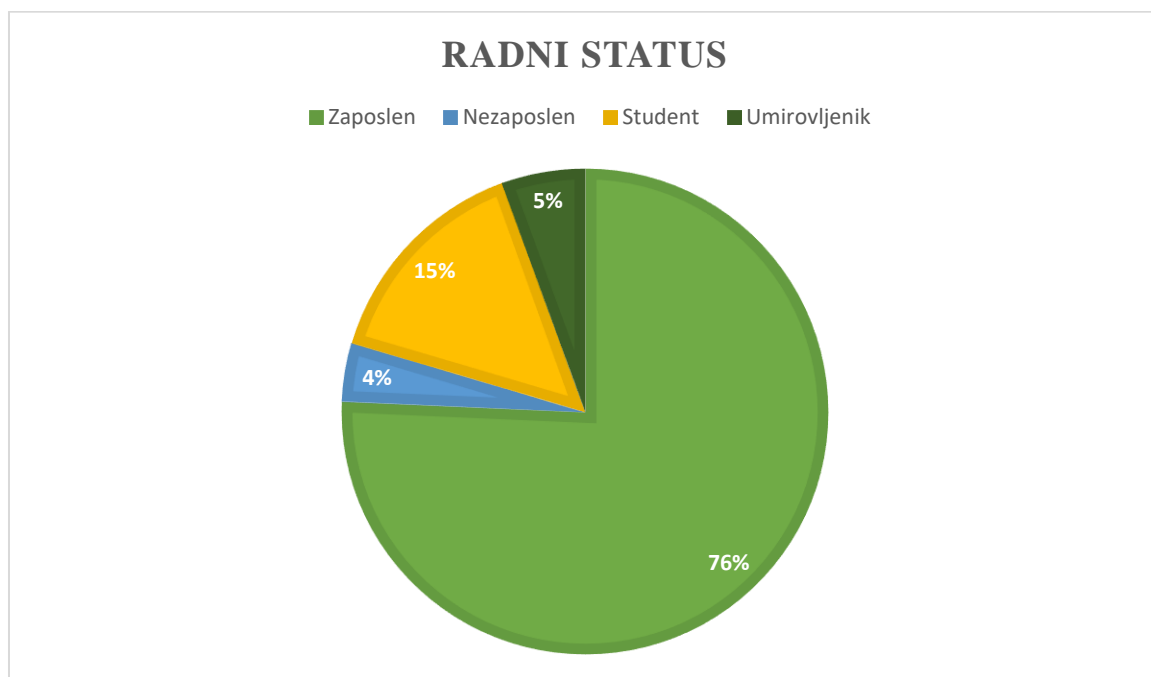

Grafikon 3. Stupanj obrazovanja lokalnog stanovništva

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Najviše ispitanika završilo je srednju školu, a najmanje, odnosno jedan ispitanik, osnovnu školu.

4. Radni status

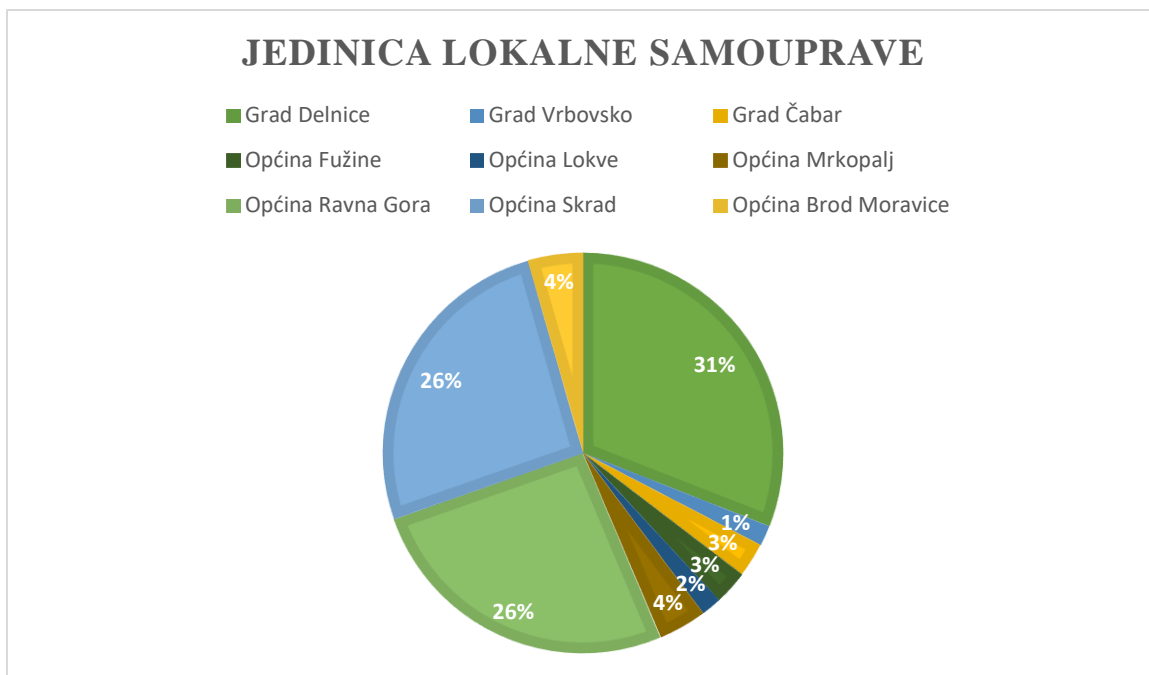

Grafikon 4. Radni status lokalnog stanovništva

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Analizarni podaci pokazuju da je čak 76% ispitanika zaposleno, dokle je samo 4%, odnosno 7 ispitanika nezaposleno.

5. Jedinica lokalne samouprave

Grafikon 5. Jedinica lokalne samouprave kojoj ispitanici pripadaju

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Najveći broj ispitanika živi na području grada Delnice, zatim podjednako iz Općine Ravna Gora i Skrad, dokle najmanje ispitanika dolazi iz područja grada Vrbovsko i općine Lokve.

Stavovi lokalnog stanovništva o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara

Na postavljena pitanja odgovarano je Likertovom ljestvicom. Ispitanici su svoje stavove mogli postaviti od jedan do pet gdje je 1- u potpunosti se ne slažem, 2- ne slažem se, 3 - niti se slažem, niti se ne slažem, 4 - slažem se i 5 - slažem se u potpunosti.

Tablica 5. Stavovi lokalnog stanovništva o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara

	1- u potpunosti se ne slažem	2- ne slažem se	3 - niti se slažem, niti se ne slažem	4 - slažem se	5 - slažem se u potpunosti
Upoznat/a sam s ponudom ruralnog turizma Gorskog kotara.	4	10	57	83	27
Postoji potrebnja za ruralnim turizmom u Gorskom kotaru.	0	4	3	83	64

Ruralni turizam u Gorskom kotaru je nedovoljno razvijen.	0	11	43	65	62
Ruralni turizam privukao bi domaće i strane turiste.	1	2	4	59	115
Razvojem ruralnog turizma poboljšao bi se životni standard lokalnog stanovništva.	1	4	21	58	97
Razvojem ruralnog turizma otvorila bi se nova radna mjesta.	2	3	15	52	109
Razvojem ruralnog turizma povećala bi se se prometna gužva i buka.	7	18	77	47	32
Razvoj ruralnog turizma stvorio bi negativan učinak na okoliš	24	49	65	32	11
Razvojem ruralnog turizma popravile bi se lokalne i šumske ceste.	4	11	37	74	50
Razvojem ruralnog turizma javni prostori bi se održavali na većem nivou.	0	8	30	88	55
Razvoj ruralnog turizma stvorio bi pozitivan učinak na ekonomiju lokalnih zajednica.	2	5	13	86	75
Razvoj ruralnog turizma stvorio bi pozitivne učinke na društvo i kulturu lokalnih zajednica.	1	8	19	82	71
Razvoj ruralnog turizma potaknuo bi obnovu kulturnih znamenitosti.	1	9	35	75	61
Razvoj ruralnog turizma potaknuo bi obnovu i održavanje prirodnih atrakcija na većem nivou.	2	7	16	86	70
Razvojem ruralnog turizma očuvala bi se tradicija i običaji Gorskog kotara.	0	8	28	64	81

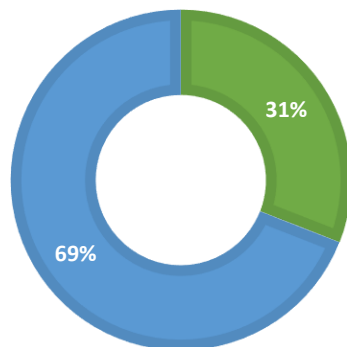
Razvoj ruralnog turizma smanjio bi iseljavanje mladog stanovništva iz Gorskog kotara.	3	21	61	58	38
Razvoj ruralnog turizma potaknuo bi svijest o očuvanju prirodnih resursa.	3	17	28	85	48
Razvoj ruralnog turizma u konačnici bi pozitivno utjecao na razvoj Gorskog kotara na mnogim razinama.	2	1	18	69	91
Na području Gorskog kotara postoji veliki potencijal za razvoj ruralnog turizma.	1	1	14	55	110
Ruralni turizam u Gorskom kotaru može se odvijati tijekom cijele godine.	1	3	14	53	110

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Iz prikazanih podataka iz tablice vidljivo je da ne su stavovi u većini podijeljeni na slažem se i slažem se u potpunosti. U globalu stavovi prema navedenim stavkama su pozitivni.

NA NEKI NAČIN POTIČEM I SUDJELUJEM U RAZVOJU RURALNOG TURIZMA GORSKOG KOTARA.

■ Da ■ Ne

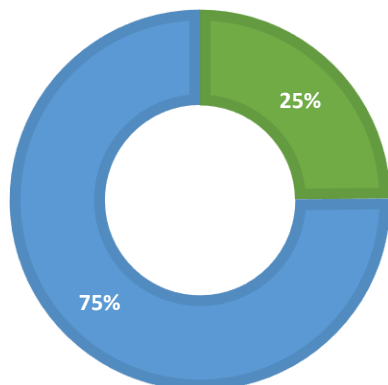
Grafikon 6. Sudjelovanje lokalnog stanovništva u razvitku ruralnog razvoja

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Velika većina ispitanika navodi da potiče i sudjeluje u razvoju ruralnog turizma kroz OPG, organizaciju događaja i manifestacija te kroz iznajmljivanje smještajnih jedinica. U manjoj mjeri to je rad kroz neku udruhu, rad u ugostiteljstvu, gastronomiji. Ostatak, najmanji broj stimulaciju provodi kroz folklor, rad u lokalnoj samoupravi, uredu za turizam, kreiranjem ponude, vođenjem turista, radom u avanturizmu, izletištim ili kroz društvene mreže i web stranice, vjerski turizam te kroz sponzorstva za razna događanja.

IMATE LI VI ILI NETKO IZ VAŠE OBITELJI OPG?

■ Da ■ Ne

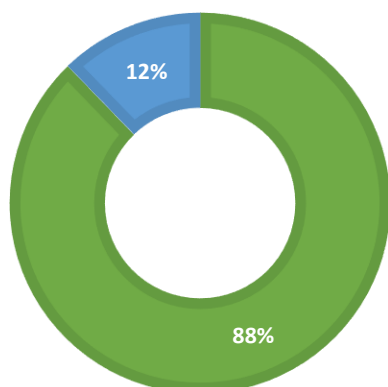
Grafikon 7. Broj ispitanika koji imaju OPG

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Od anketiranih ispitanika, njih 45 posjeduje OPG, dokle 136 ispitanika niti nitko iz njihove obitelji nema OPG.

IZNAJMLJUJETE LI APARTMAN ILI KUĆU ZA ODMOR NA PODRUČJU GORSKOG KOTARA?

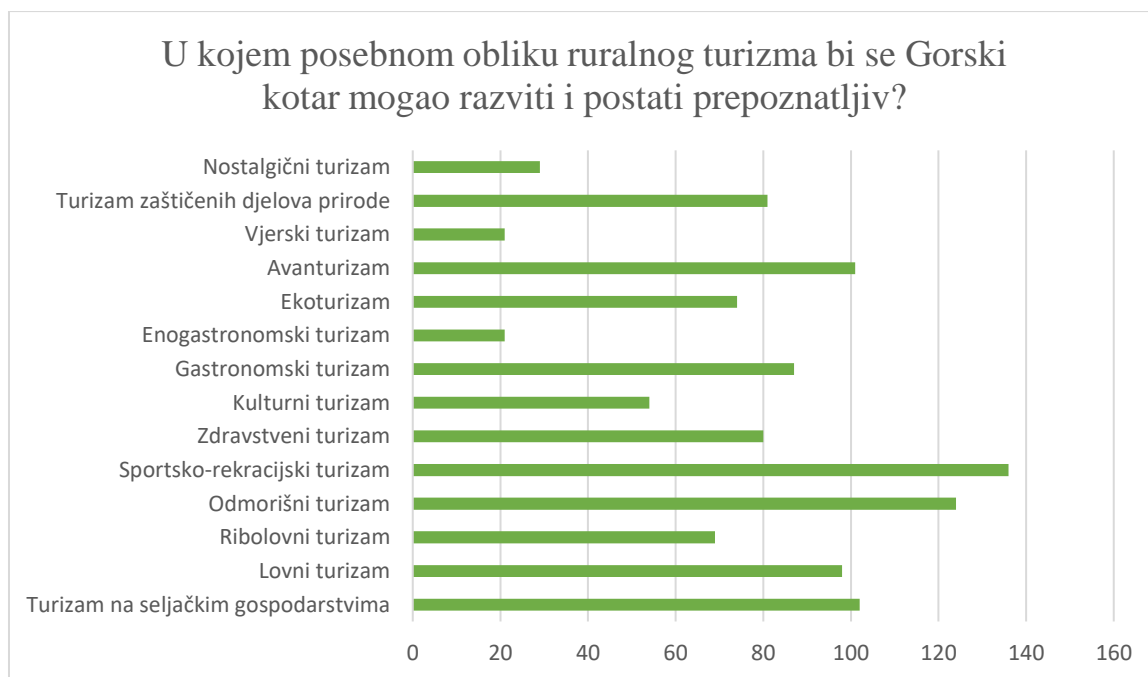
■ Da ■ Ne

Grafikon 8. Iznajmljivanje smještajnih jedinica

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Vidljivo je da malen broj ispitanika iznajmljuje neku vrstu smještaja, tek njih 23, dokle 158 ispitanika ne iznajmljuje.

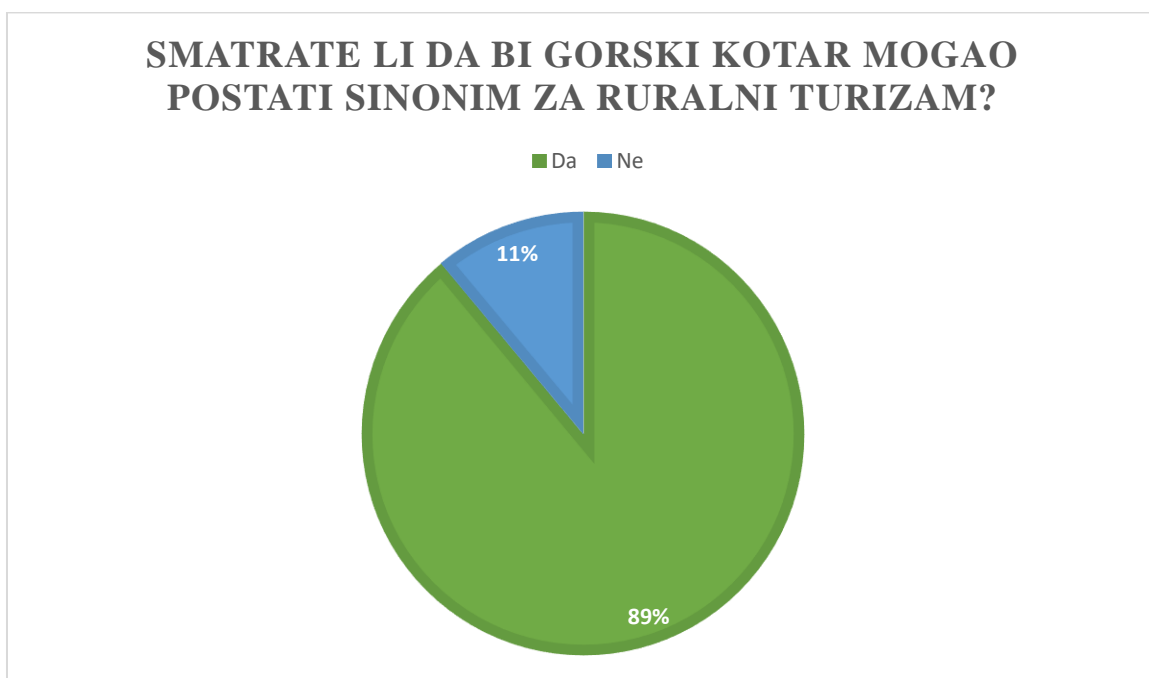
Grafikon 9. Posebni oblici ruralnog turizma u kojima bi se Gorski kotar mogao razviti prema stavovima lokalnog stanovništva

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Najviše ispitanika, njih 68,5% se slaže da bi se Gorski kotar mogao razviti i postati prepoznatljiv u sportsko-rekreativnom turizmu. Najmanje ispitanika, u istoj mjeri, njih 11,6% da vjerski turizam i ekoturizam nisu oblik ruralnog turizma za Gorski kotar.

Na pitanje „Što je po Vama najveća snaga Gorskog kotara u okviru razvoja ruralnog turizma?“ daleko najviše odgovora su prirodne atrakcije (priroda, jezera, šume, rijeke...). Nakon toga veliki broj odgovora je klima, geografski položaj, prometna povezanost, mir i tišina, čist zrak. U nešto manjoj mjeri navedeni su , mogućnost cjelogodišnjeg turizma, kulturne znamenitosti, bioraznolikost, ljudi (lokalno stanovništvo), tradicija i običaji. Iz toga slijede zimski sportovi, nenaseljenost, gastronomija, blizina mora, blizina gradova, te posebni oblici ruralnog turizma (seoski turizam, avanturizam i zdravstveni turizam). Tek nekoliko odgovora su gostoprimstvo, smještaj, cijene, aktivnosti, lov.

Suprotno tome postavljeno je pitanje „Što je po Vama najveća prepreka i ono što najviše koči razvoj ruralnog turizma Gorskog kotara?“ na koji je većina stanovnika navela lokalnu samoupravu, politiku, vlast, državu, lokalno stanovništvo, manjak ljudi i financijska sredstva kao najveći problem. Nadalje tu su neulaganje u Gorski kotar, staro stanovništvo i slaba promocija. U manjoj mjeri navedeni su problemi nedostatka infrastrukture, slabe ponude, straha i manjka edukacije o EU fondovima i poticajima. Tek nekolicina navela je internost, klimu, manjak investitora, javni prijevoz i neznanje kao prepreku.

Grafikon 10. Gorski kotar kao sinonim za ruralni turizam prema stavovima lokalnog stanovništva

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Vidljivo je da 89% ispitanika, odnosno 161 osoba da bi Gorski kotar mogao postati sinonim za ruralni turizam, dok njih 20, odnosno 11% smatra da to nije slučaj.

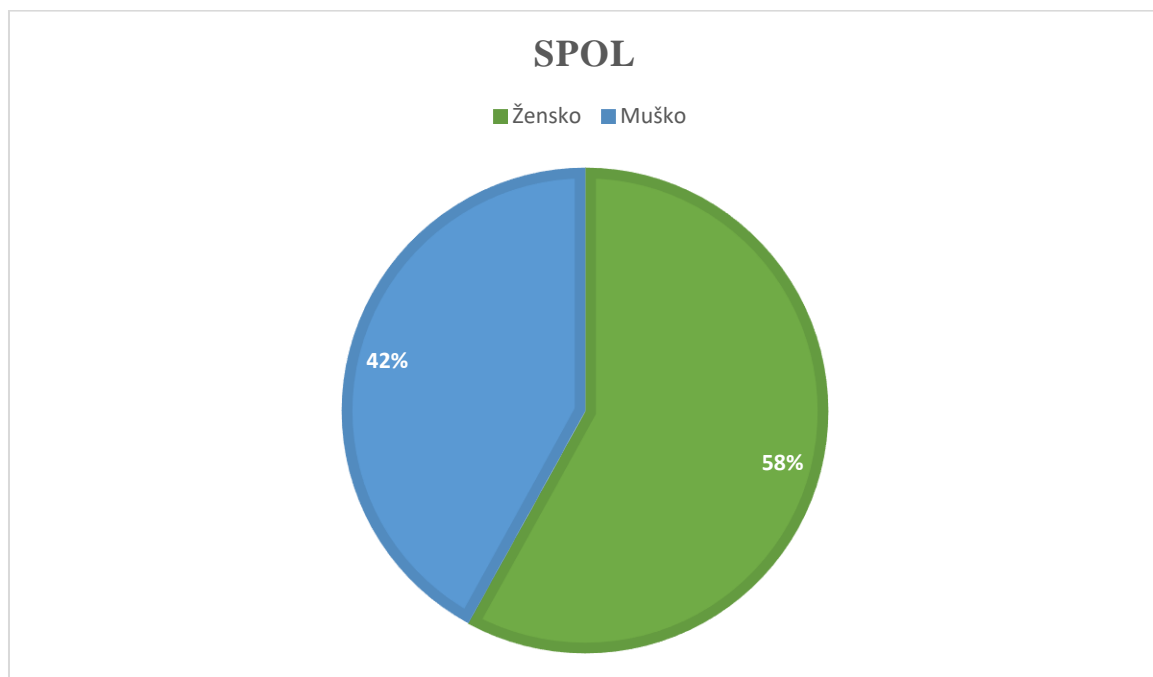
3.3. Stavovi turista o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara

Drugo istraživanje odnosi se na stavove domaćih i stranih turista o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara. Istraživanje je trajalo od 20. srpnja do 20. kolovoza 2023. U njemu je sudjelovalo 100 ispitanika.

U nastavku su analizirani odgovori preme postavljenim pitanjima u anketi koja je provedena online putem Google obrasca.

Socio-demografski podaci

1. Spol

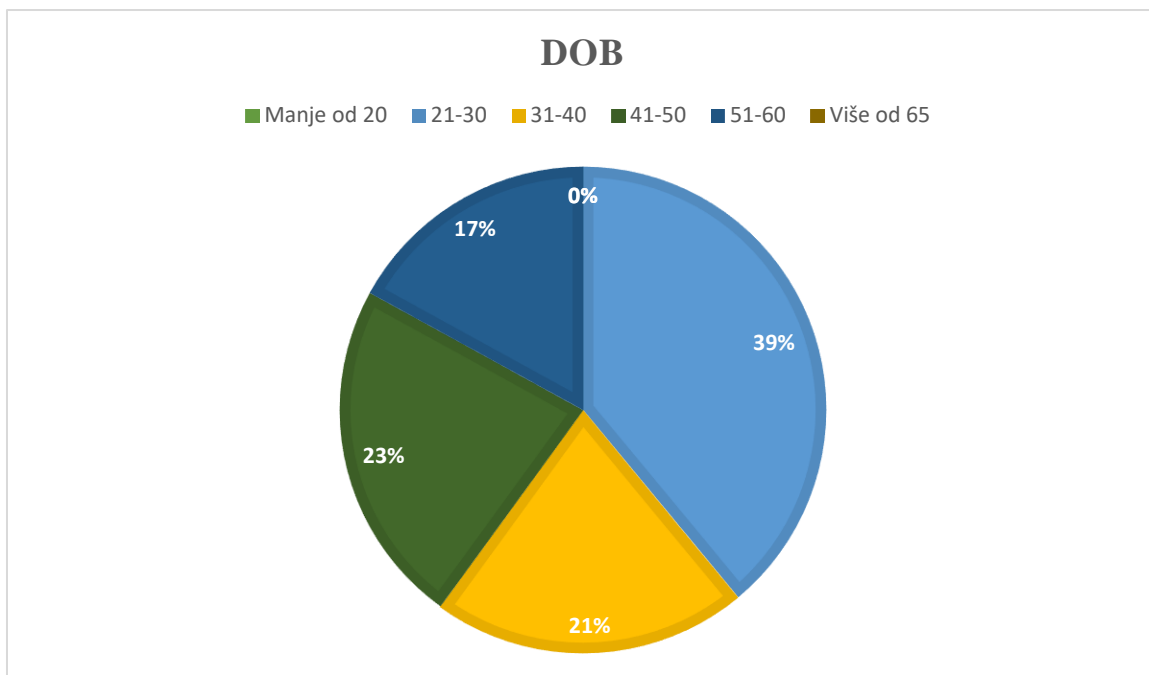

Grafikon 11. Spol turista

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Od 100 sudionika, 58 je ženskog, a 42 muškog spola što govori da su većina ispitanika žene.

2. Dob

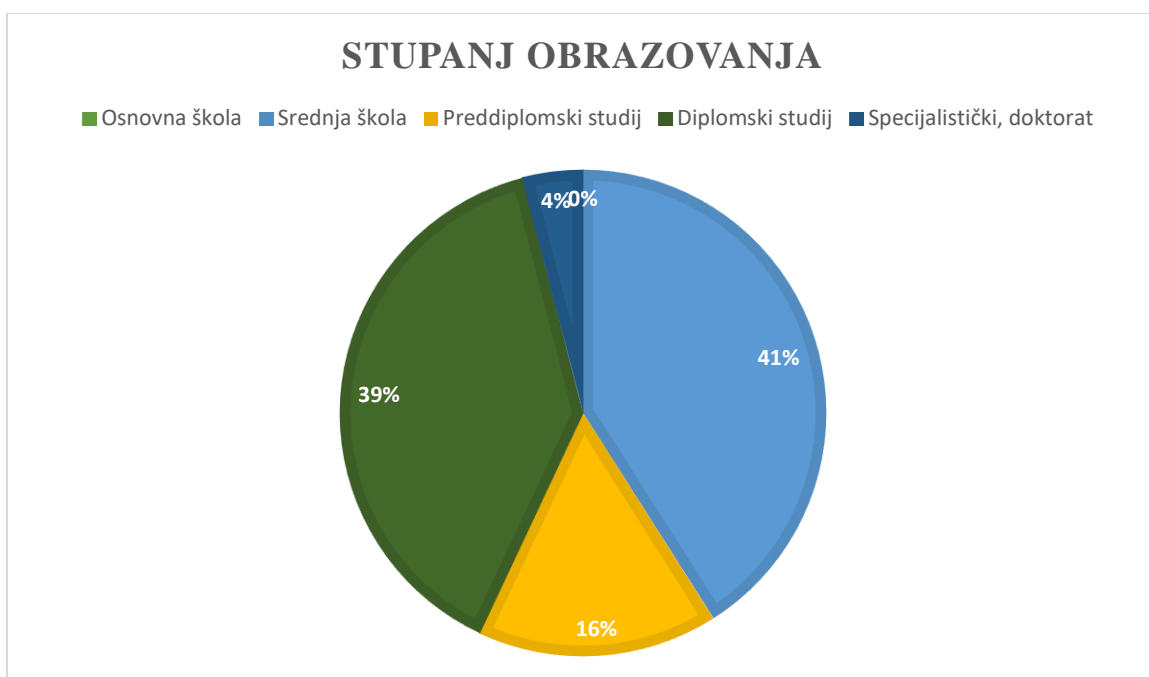

Grafikon 12. Dob turista

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Najveći broj ispitanika ima između 20 i 30 godina, dokle nema ispitanika koji imaju više od 65 godina i manje od 20 godina.

3. Stupanj obrazovanja

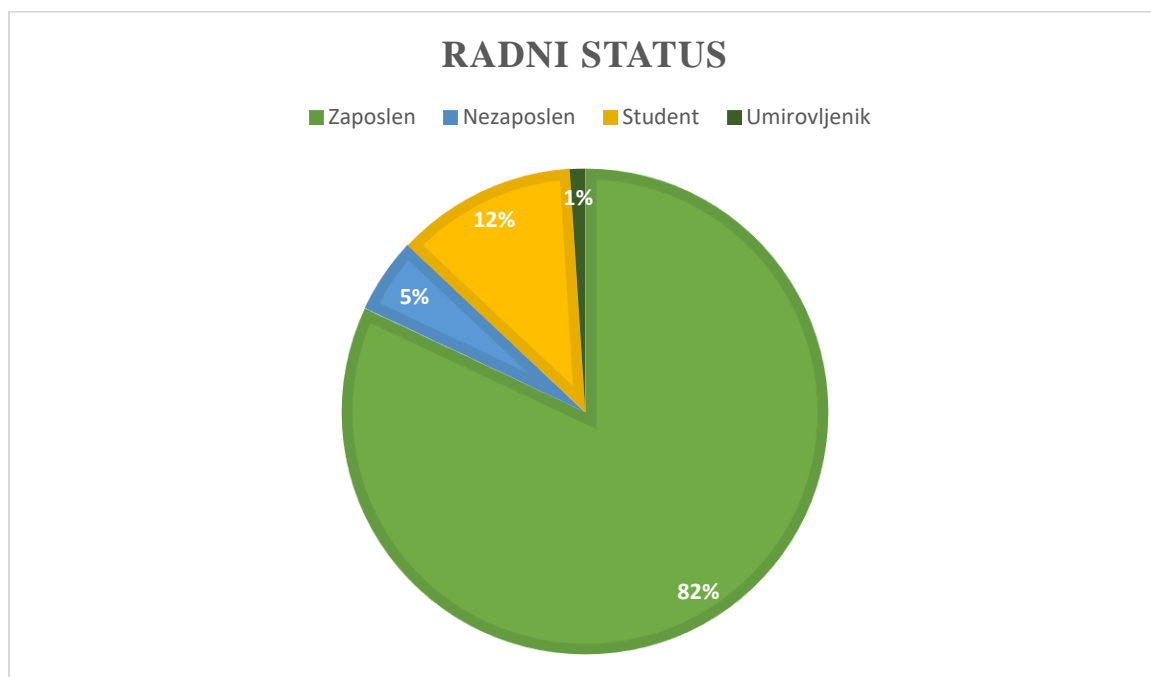

Grafikon 13. Stupanj obrazovanja turista

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Najviše ispitanika završilo je srednju školu, a najmanje, odnosno niti jedan ispitanik, osnovnu školu.

4. Radni status

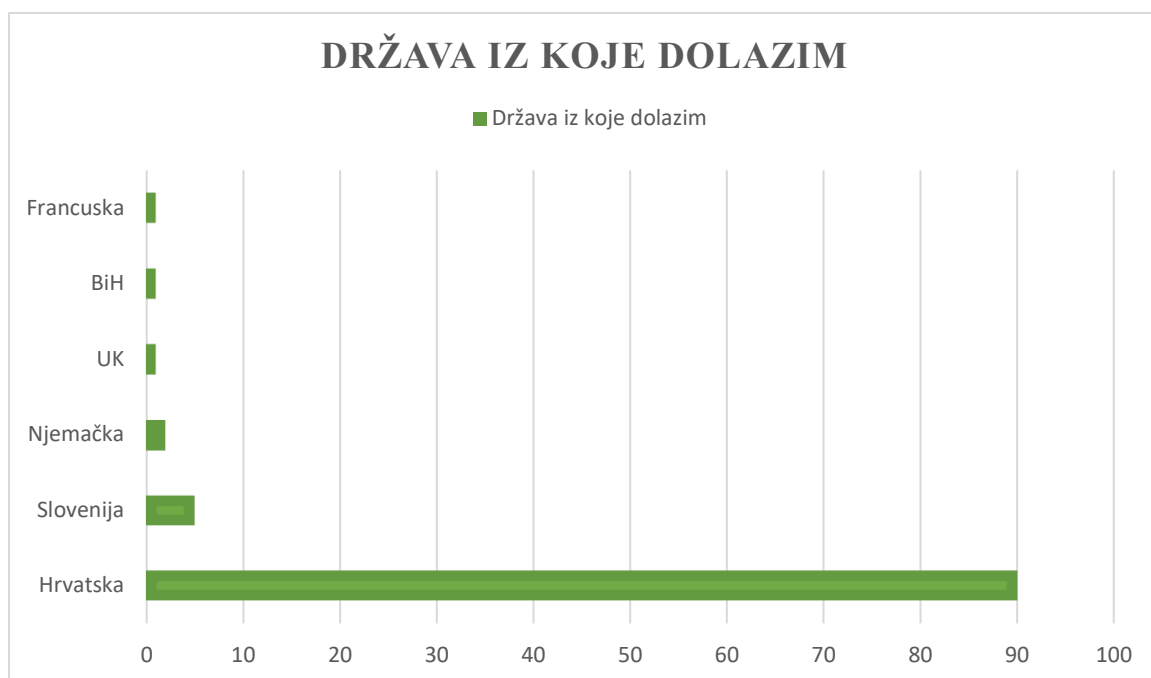

Grafikon 14. Radni status turista

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Analizarni podaci pokazuju da je čak 82% ispitanika zaposleno, dokle je samo 5% ispitanika nezaposleno.

5. Država

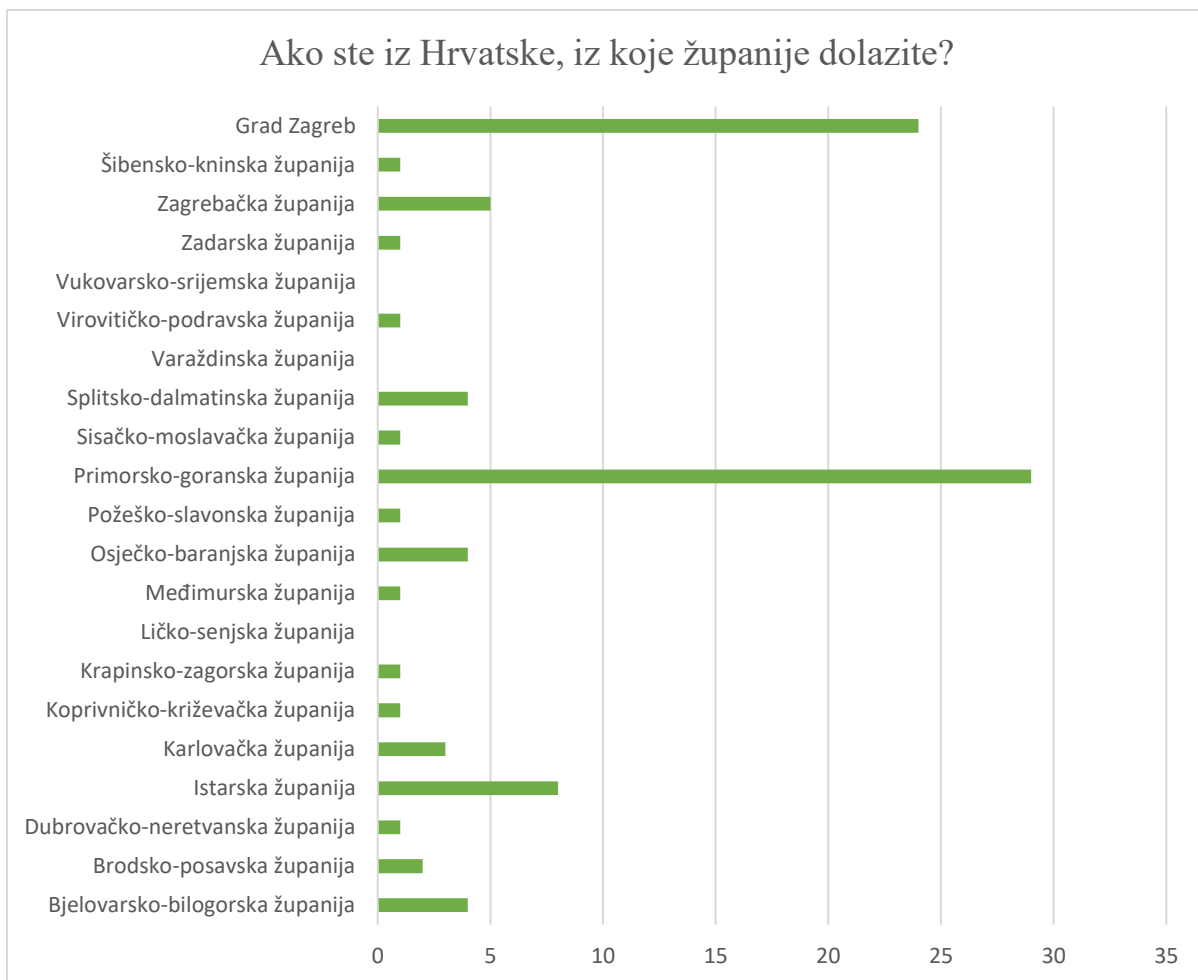

Grafikon 15. Država iz koje dolaze turisti

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Najviše turista dolazi iz Hrvatske, njih 90, dokle su strani turisti kako je vidljivo, petero iz Slovenije, dvoje iz Njemačke te po jedan iz Ujedinjenog Kraljestva, Bosne i Hercegovine te Francuske.

6. Županija

Grafikon 16. Županija iz koje dolaze domaći turisti

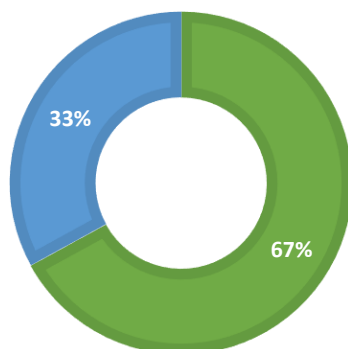
Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Primorsko-goranska županija i Grad Zagreb prednjače u broju ispitanika domaćih turista, s druge strane niti jedan ispitanik ne dolazi iz Ličko-senjske, Varaždinske i Virovitičko-srijemske županije.

Stavovi turista o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara

DA LI JE VAŠ POSJET GORSKOM KOTARU BIO ORGANIZIRAN ILI STE GA POSJETILI NEPLANIRANO?

■ Bio je organiziran i unaprijed planiran ■ Bio je neplaniran ili usputan

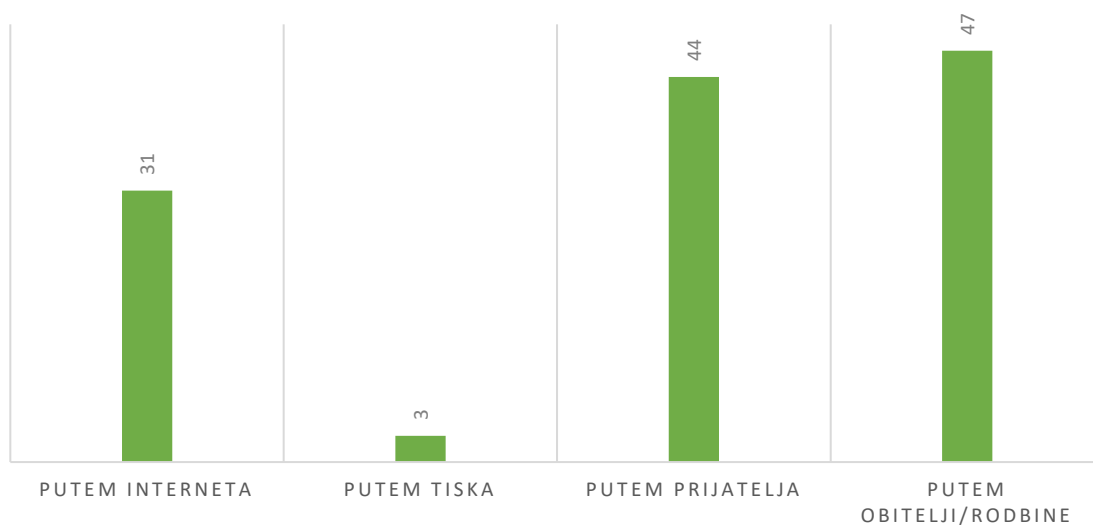

Grafikon 17. Posjet Gorskom kotaru

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Više od većine ispitanika posetila je Gorski kotar planirano i organizirano.

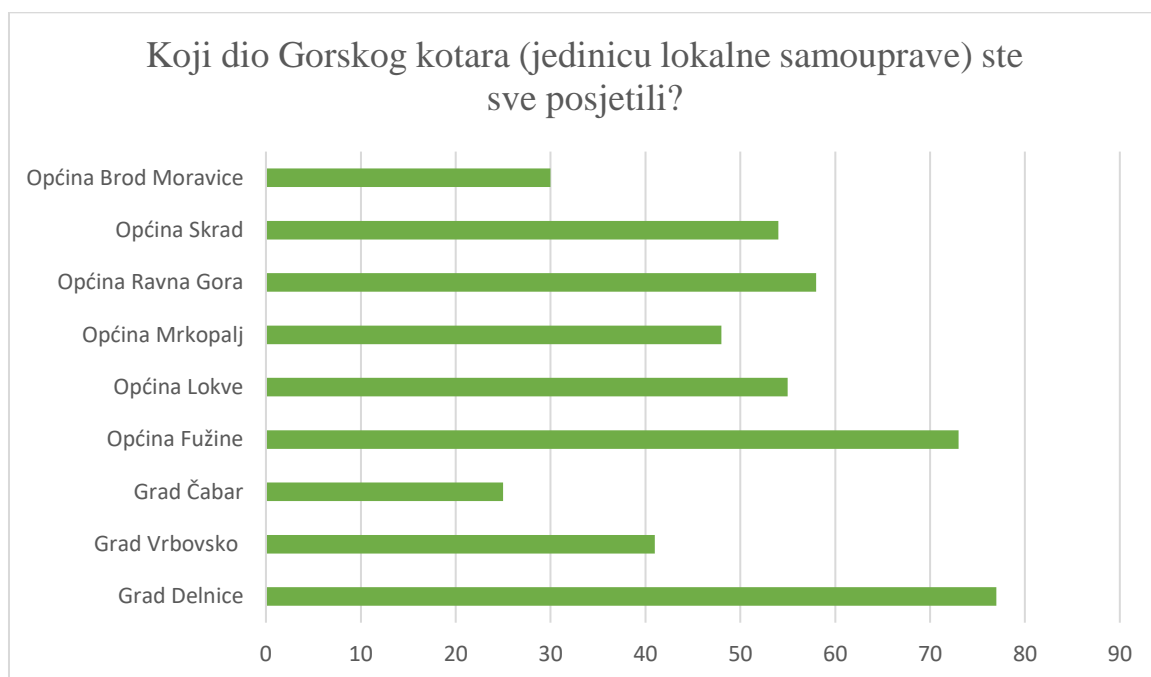
KAKO STE SAZNALI ZA DESTINACIJU GORSKI KOTAR?

Grafikon 18. Saznanje za destinaciju Gorski kotar

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

U mogućnosti je bilo navesti više izvora, a najveći je putem obitelji/rodbine. Kao ostale razloge saznanja o destinaciji Gorski kotar navode slijedeće; vatrogasci, vatrogasna vježba, TV, škola, hrvatsko ppodrijetlo, rođena u Gorskom kotaru, Hrvat sam, Gorski kotar je poznata destinacija i ranija putovanja po Hrvatskoj.

Grafikon 19. Posjet po jedinicama lokalnih samouprava

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Najviše ispitanika posjetilo je Grad Delnice i Općinu Fužine. Podaci se poklapaju i sa podacima iz dzs-a koji također navode najveću dolaznost i noćenje u Gradu Delnicama i Općini Fužine, a vidljivo je i u poglavlju 2.4. Aktualno stanje – ponuda i potražnja ruralnog turizma gdje su podaci navedi tablično.

Na postavljeno pitanje „Razlog Vašeg dolaska u Gorski kotar bio je?“, najčešće navedi razlozi su izlet, planinarenje, prirodne atrakcije i odmor. u manjoj mjeri to je posjet prijatelju/ici ili obitelji/rodbini. Nakon toga razlozi su poslovni ili izlazak, zabava, druženje. Malo zastupljeni razlozi su sport i gastronomija, a tek nekoliko razloga su zimske aktivnosti, vatrogasne vježbe, usputno stajanje, team building i ljubav.

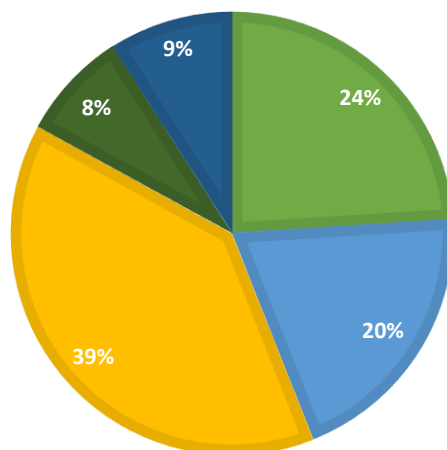
Grafikon 20. Posjeti turista po mjesecima

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Najveći broj posjeta broji se u kolovozu, te odmah nakon u srpnju i lipnju. Razlog tome su svakako najtopliji mjeseci i najveća ponuda. Upravo u tim mjesecima postoji sezonalnost kod događanja i manifestacija.

KOLIKO DANA SE U PROSJEKU ZADRŽITE U GORSKOM KOTARU?

■ Nekoliko sati ■ Jedan ■ Dva do četiri ■ Tjedan dana ■ Više od tjedan dana

Grafikon 21. Zadržavanje u Gorskom kotaru

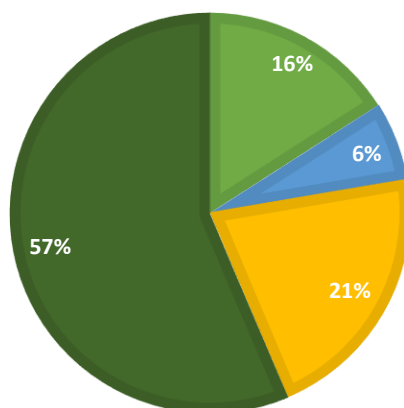
Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

U prosjeku se turisti zadrže dva do četiri dana u Gorskom kotaru.

Kao smještaj koji su odabrali prilikom noćenja u Gorskom kotaru, najviše navode privatni smještaj i apartmane. Drugi najzastupljeniji smještaj je iznajmljena kuća za odmor, smještaj kod prijatelja/ice te planinarski dom. Nekolicina je noćila u obiteljskim kućama ili kod rodbine, dok je tek dvoje navelo hotel kao izbor smještaja.

U KOJIM MJESECIMA VIDITE GORSKI KOTAR KAO IDEALNU DESTINACIJU ZA RURALNI TURIZAM?

■ Ljetnim ■ Jesenskim ■ Zimskim ■ Tijekom cijele godine

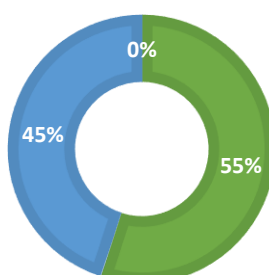
Grafikon 22. Mjeseci idealni za ruralni turizam

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Više od polovice ispitanika slaže se da bi Gorski kotar bio idealna ruralna destinacija tijekom cijele godine.

ŠTO BI VAS U OKVIRU TURISTIČKIH ATRAKCIJA RURALNOG TURIZMA NAJVIŠE POTAKNULO NA POSJET GORSKOM KOTARU?

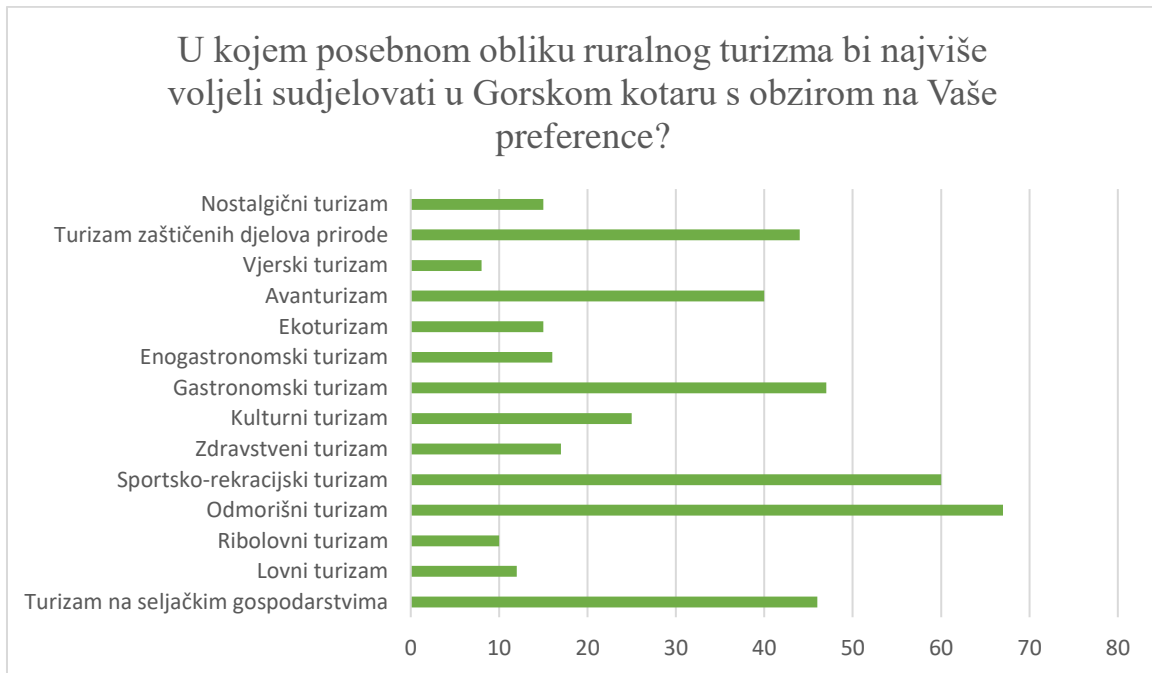
■ Prirodne turističke atrakcije (prirodna područja, klima, hidrografski elementi, flora i fauna...)
■ Socijalne turističke atrakcije (spomenici kulture, pučka kultura, gastronomija, običaji...)
■ Oboje u istoj mjeri

Grafikon 23. Poticaj na posjet

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

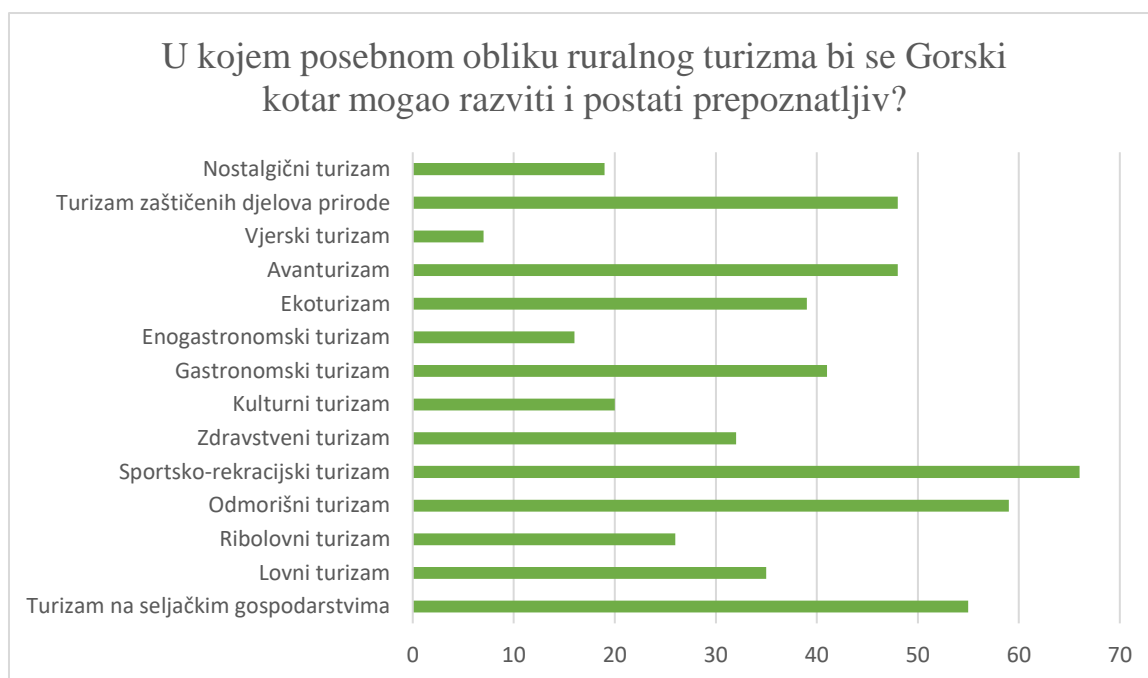
S obzirom na postavljeno pitanje, vidljivo je da niti jedan ispitanik nije odabrao socijalne turističke kao jedini razlog posjeta, već prirodne turističke atrakcije ili oboje u istoj mjeri. Zbog takvih rezultata dolazi zbog slabije ponude socijalnih turističkih atrakcija.

Grafikon 24. Posebni oblici turizma s obzirom na preference turista

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

S obzirom na preference ispitanika, najrađe bi voljeli sudjelovati u odmorišnom turizmu i sportsko-rekreativskom turizmu, a najmanje u vjerskom turizmu.

Grafikon 25. Prepoznatljivost kroz posebne oblike turizma prema stavovima turista

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Nastavno na preference ispitanika, u sličnoj mjeri razmišljaju i kod posebnih oblika turizma koji bi se mogli razviti i postati prepoznatljivost Gorskog kotara. To su odmorišni turizam, sportsko-rekreacijski i turizam na seljačkim gospodarstvima.

Na postavljena pitanja odgovarano je Likertovom ljestvicom. Ispitanici su svoje stavove mogli postaviti od jedan do pet gdje je 1- u potpunosti se ne slažem, 2- ne slažem se, 3 - niti se slažem, niti se ne slažem, 4 - slažem se i 5 - slažem se u potpunosti.

Tablica 6. Stavovi turista o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara

	1- u potpunosti se ne slažem	2- ne slažem se	3 - niti se slažem, niti se ne slažem	4 - slažem se	5 - slažem se u potpunosti
Privlači me i zanima ruralni turizam kao oblik turizma.	4	1	14	42	39

Upoznat/a sam sa ponudom ruralnog turizma Gorskog kotara.	3	19	35	26	17
Ruralni turizam u Gorskom kotaru nedovoljno je razvijen.	5	5	31	32	27
Češće bi posjećivao/la Gorski kotar da je ruralni turizam više razvijen.	5	6	29	35	25
Razvoj ruralnog turizma potaknuo bi turiste na češći dolazak u Gorski kotar.	0	0	12	32	56
Da je Gorski kotar razvijen u segmentu ruralnog turizma, odabrao bi Gorski kotar kao destinaciju za odmor u ljetnim mjesecima prije nego destinaciju na moru.	13	10	29	18	30
Da je Gorski kotar razvijen u segmentu ruralnog turizma, odabrao bi Gorski kotar kao destinaciju za odmor u zimskim mjesecima nego neku drugu destinaciju.	0	10	26	27	37
Gorski kotar ima potencijal za razvoj ruralnog turizma tijekom cijele godine.	0	1	11	21	67
Ruralni turizam privukao bi domaće turiste.	0	1	17	26	56
Ruralni turizam privukao bi strane turiste.	0	1	8	21	70

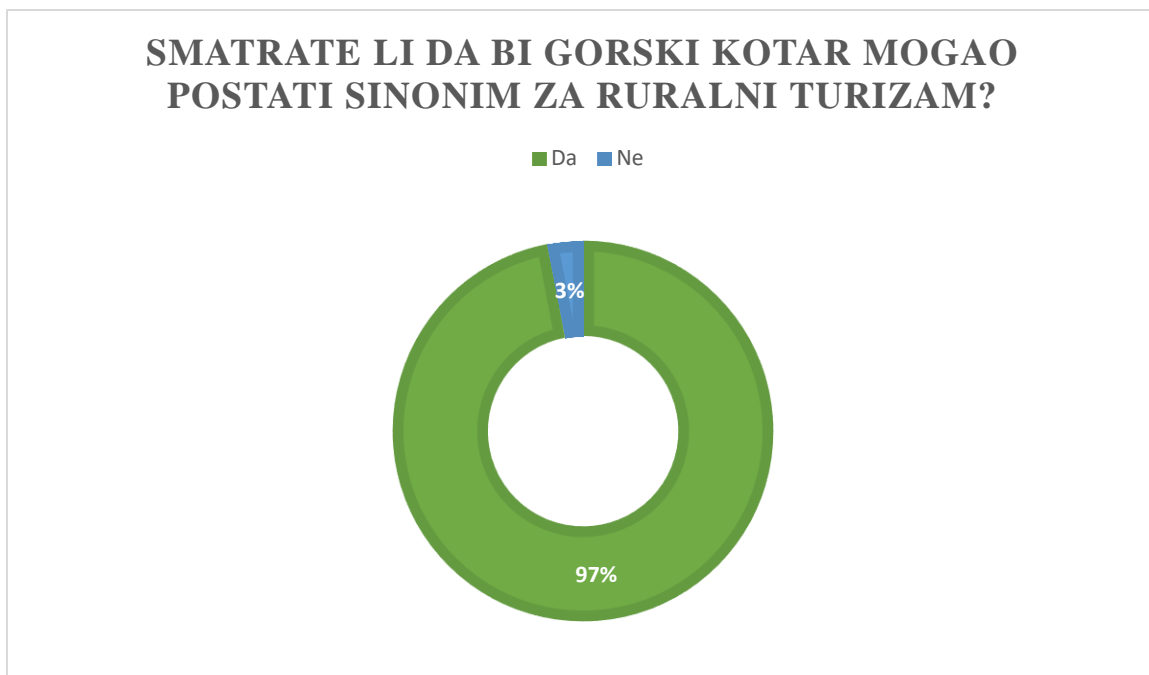
Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Vidljivo je iz tablice da su stavovi domaćih i stranih turista prema razvoju ruralnog turizma u konačnici pozitivni.

U okviru sudjelovanja u nekom obliku ruralnog turizma na području Gorskog kotara, ispitanici najviše navode posjet prirodnim atrakcijama i gastronomiju, Događanja, manifestacije, posjet OPG-u i sportsko rekreacijski su sudjelovanja u manjoj mjeri, a najmanje su zastupljeni i navođeni posjet kulturno povijesnoj baštini i avanturizam. Tek nekolicina navodi ribolov i odmorišni turizam.

Na postavljeno pitanje „Što je po Vama najveća snaga Gorskog kotara u okviru razvoja ruralnog turizma?“ ispitanici kao najveću snagu navode prirodne atrakcije, geografski položaj i klimu. Nakon toga čist zrak, OPG, gastronomiju i nenaseljenost. Manje navedene snage su tradicija i običaji tog kraja i avanturizam. Također, nekoliko odgovora je blizina gradova, bioraznolikost, kulturna baština, zimski sportovi, prometna povezanost i mir. Odgovor koji svakako iskače i ističe se je – Plitvice. Ovakav odgovor odličan je primjer koliko su turisti zapravo neupoznati sa samim položajem i ponudom Gorskog kotara i koliko se u svakodnevnom životu miješaju pojmovi Gorski kotar i Lika.

Na protu pitanje „Što je po Vama najveća prepreka i ono što najviše koči razvoj ruralnog turizma Gorskog kotara?“ domaći i strani turisti u najvećoj mjeri navode nedovoljnu promociju i loš marketing te politiku. Poslije toga najprisutnije navedene prepreke su depopulacija, odlazak mladog stanovništva, neulaganje u Gorski kotar, financije i manjak ponude. Nezainteresiranost lokalnog stanovništva i nedovoljna informiranost istog sljedeća je prepreka, a najmanje su navođeni problemi lokalne samouprave, nerazvijenosti, straha, administracije i povezanosti sadržaja.

Grafikon 26. Gorski kotar kao sinonim za ruralni turizam prema stavovima turista

Izvor: Izrada autora prema podacima iz ankete

Sa navedenom tvrdnjom da bi Gorski kotar mogao postati sinonim za ruralni turizam slaže se 97% ispitanih turista.

3.4. Smjernice za budući razvoj

Općeniti najvažniji preduvjeti za razvoj, pa tako i za turistički razvoj je osiguravanje dugoročne održivosti u ekološkim, gospodarskim i društvenim aspektima. Razvoj turizma Gorskog kotara, u ovom slučaju ruralnog, mora težiti očuvanju prirodnih i kulturnih segmenata uz ekološku ravnotežu. U gospodarskom aspektu mora osigurati gospodarski rast kroz ostvarivanje ekonomske koristi te podizanje životnog standarda lokalnog stanovništva. Otvaranje novih radnih mjesta, smanjenje depopulacije i iseljavanje mladog stanovništva te u konačnici stvaranje pozitivnih preduvjeta za život budućih generacija.

Od velike je važnosti da privatni i javni sektor u razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara budu sinergijski povezani te surađuju na mnogim razinama. Suradnjom stvorio bi se snažniji turistički brend i prepoznatljivost uz povećanje konkurentnosti na tržištu. Značajnu ulogu u razvitku ruralnog turizma ima i edukacija i podizanje svijesti lokalnog stanovništva o ruralnom turizmu jer je upravo lokalno stanovništvo sa svojim aktivnostima i ponudama, pogotovo kroz seoska gospodarstva, srž samog ruralnog turizma.

Posebnu pozornost treba pridati održavanju prirodnih atrakcija koje su najveća snaga Gorskog kotara. Prirodne atrakcije nisu u potpunosti afirmirane niti su u potpunosti dostupne i uređene. Također, lokalne i šumske ceste koje vode do samih turističkih atrakcija nisu održavane te stvaraju lošu sliku i negativnu promociju o samom turizmu. Istovremeno, građevine i znamenitosti također nisu afirmirane u potpunosti. Ulaganje u očuvanje i revitalizaciju kulturne baštine zapuštenih građevina pridonjelo bi obogaćenju ruralne turističke destinacije. Njihovom valorizacijom stvorio bi se novi turistički proizvod.

Nadalje, treba poraditi na smještajnim jedinicama, koji su još uvijek u premalom broju te ne mogu ni primiti veći broj turista. Tradicionalna gastronomija treba biti više zastupljena u gastro ponudi u ugostiteljskim objektima.

Lokalne samouprave Gorskog kotara, gradovi i općine trebali bi djelovati kao cjelina te raditi u sinergiji. Dogovorom između lokalnih zajednica ne bi dolazilo do poklapanja raznih događaja i manifestacija, što je jako čest slučaj u Gorskom kotaru.

Od ogromne je važnosti poraditi na samoj promociji Gorskog kotara kao destinacije. S obzirom da su turističke zajednica na razini lokalnih samouprava ugašene te pripojene u jednu, Turističku zajednicu Gorskog kotara, ona bi kao jedina trebala biti ažurnija te više i u jačoj mjeri doprinositi razvoju ruralnog turizma i samoj promociji Gorskog kotara kao destinacije.

Unapređenje ponude i promotivnih aktivnosti te sinergijom lokalnih zajednica, većim uključenjem lokalnog stanovništva, stvorilo bi se povećanje turističkog priljeva te razvoj ruralnog turizma.

ZAKLJUČAK

Gorski kotar pravi je primjer ruralnog područja. Obilježava ga mali broj lokalnog stanovništva, dominantno korištenje zemlje i šume te seoski identitet. Gospodarski razvoj uglavnom se temelji na šumarstvu i u manjoj mjeri na poljoprivredi uz očuvanje okoliša i čuvanje goranske tradicije i običaja. Specifičan je po svojim prirodnim ljepotama i kulturnoj baštini stoga predstavlja odličan temelj za razvoj ruralnog turizma.

Iako Gorski kotar posjeduje mnoštvo prirodnih atrakcija, ali i kulturnih one u nisu u potpunosti afirmirane. S obzirom na svoj geografski položaj, prometnu povezanost i komparativne prednosti ima sve predispozicije za postati prepoznatljiva ruralna destinacija.

Analizom turističkih atrakcija po jedinicama lokalnih samouprava vidljivo je da svaka lokalna zajednica ima turistički resurs. Nadalje vidljivo je da prevladava nizak broj događaja i manifestacija koji su orijentirani na ljetne mjesece. Analizom aktualnog stanja, ponudom i potražnjom za ruralnim turizmom utvrđeno je da je trenutna ponuda aktivnosti, smještaja i gastronomije još uvijek nije u potpunosti proširena i iskorištena te još uvijek s obzirom na turističke resurse, slaba. To potvrđuju i podaci dolaska i noćenja po jedinicama lokalnih samouprava koji pokazuju niske podatke. Usprkos niskim podacima, navedeni primjeri prakse stvaraju odličnu ruralnu ponudu te rade na samom razvoju ruralnog turizma u Gorskom kotaru. Kako bi se potvrdile postavljene hipoteze, uz trenutnu analizu postojećeg stanja provedena su i dva istraživanja. Prvo istraživanje provodilo se na lokalnom stanovništvu Gorskog kotara kako bi se utvrdili stavovi lokalnog stanovništva o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara. Ispitanici drugog istraživanja bili su domaći i strani turisti koji su posjetili Gorski kotar kako bi se utvrdili njihovi stavovi o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara. Temeljem analize i prikupljenih podataka ispitanika potvrđuje se H_0 : Gorski kotar ima veliki potencijal za razvoj ruralnog turizma te H_1 : Ruralni turizam može doprinijeti revitalizaciji Gorskog kotara.

Ono što Gorski kotar već godinama koči u razvoju ruralnog turizma je neefikasni način upravljanja destinacijom uz nedovoljnu informiranost lokalnoga stanovništva i promidžbu turističkih proizvoda, mali broj obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva, slabu ponudu aktivnosti i neafirmiranost resursa te neusklađenost jedinica lokalne samouprave u zajedničkom razvoju.

Zaključno, ruralni turizam predstavlja veliki značaj i ulogu u održavanju prirodnih, kulturno povijesnih atrakcija, javnih prostora i cesta, očuvanju tradicije i običaja, povećanju ekonomije

lokalnih zajednica i povećanju životnog standarda lokalnog stanovništva, u globalu na kompletnu revitalizaciju Gorskog kotara.

Bibliografija

Blašковић Vladimir, Lijepa naša, Spektar Zagreb, Zagreb, 1974.

Čaplar A., Belamarić J., Biškupić Bašić I., Čaleta J., Ceribašić N., Eckhel N., Nikočević L., Nodari M., Radovani Podrug I., Vitez Z., Zebec T., Blaga Hrvatske, Neprocjenjiva prirodna i kulturna baština, Zagreb, Mozaik knjiga, 2017.

Demonja Damir, Ružić Pavlo „Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijani, Zagreb, 2010.

Dragan Magaš, Ksenija Vodeb, Zrinka Zadel, Menadžment turističke organizacije i destinacije, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija 2018.

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2021. europskim iskustvima“, Meridijani, Zagreb, 2010.

Feldbauer, Božidar. Leksikon naselja Hrvatske, Drugii svezak, Zagreb, Mozaik knjiga, 2004.

Gorski kotar, Zemljopisne značajke » klima, https://www.gorskikotar.hr/turizam/otkrijte_gorski_kotar/zemljopisne_znacajke/klima (pristupljeno 1.kolovoza 2023.)

Gorski park Kupjak, <https://www.gorskiparkkupjak.hr/hr>(pristupljeno 12.kolovoza 2023.)

Kapelan, Ivan Tomac. Gorski kotar, Delnice, Fond knjige »Gorski kotar«,1981.

Krajnović i sur. (2011): Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma – problemi i smjernice. *Oeconomica Jadertina* 1/2011.

Kušić T., Burić I., Kanjon Kamačnik, Poveži se s prirodom, Vrbovsko, Grad Vrbovsko, 2018.

Lukić, A. (2010): O teorijskim pristupima ruralnom prostoru. *Hrvatski geografski glasnik*. 72/2
Lynx and Fox, <https://www lynxandfox.com/>,(pristupljeno 12.kolovoza 2023.)

Mance Ivo, 12 Crkava na Brodmoravičkom području, Turistička zajednica Brod Moravice, Zagreb, 2018.

Mance V., Goranin Merkaš M., Značajni krajobraz Vrajži prolaz i Zeleni Vir kod Skrada, Turistička zajednica Općine Skrad, Skrad, 2014.

Marković, Mirko. Gorski kotar, Stanovništvo i naselja, Zagreb, : Naklada Jesenski i Turk, 2003.,

Odbor za turizam Hrvatskog Sabora (2014): Mogućnosti razvoja ruralnog turizma u RH

Paver Marijan, Zeleni Vir, Hrvatske šume, Uprava šuma podružnica Delnice, Šumarija Skrad, Skrad, 2004.

Perić M., Dragičević D., Barkidžija Sotošek M., Vitezić A. H. V., Keča K., Kurti N., Stolnik N., Valentić L., e Strategija razvoja turizma Grada Delnica za razdoblje 2021. – 2025. godine., Službene novine grada Delnica, 2021., https://delnice.hr/DOKUMENTI_ODLUKE/sluzbene_novine/2021_Novine%20br.7%20web.pdf (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

Razvojna strategija Primorsko goranske županije za razdoblje 2015. – 2020.godine, Javna ustanova zavod za prostorno uređenje Primorsko goranske županije, <https://zavod.pgz.hr/docs/zzpuHR/documents/473/Original.pdf>, (pristupljeno 1.kolovoza 2023.)

Službene stranice općine Lokve, <https://lokve.hr/opcina-lokve/zemljopis/lokvarsko-omladinsko-jezero>, (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

Smolčić Jurdana D., Soldić Frleta D., Đedović L. „Obilježja turizma u ruralnom prostoru“ 4. međunarodni kongres o ruralnom turizmu, Zbornik radova, 2018. god.

Strohal, Rudolf. Uz Lujzijansku cestu, Rijeka, Tiskara Rijeka, 1993.

Tourist info Fužine, <https://www.tz-fuzine.hr/hr/fuzine/5/8>, (pristupljeno 1. kolovoza 2023.)

Tubić Dejan „Ruralni turizam: Od teorije do empirije“, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica, 2019. god.

Turistička zajednica Gorskog kotara, <https://gorskikotar.hr/category/dogadanja/> (pristupljeno 1.kolovoza 2023.)

Visit vrbovsko, prirodne znamenitosti, <https://visitvrbovsko.hr/prirodne-znamenitosti/>, (pristupljeno 1.kolovoza 2023.)

Zakon o Gorskom kotaru, I. Temeljne odredbe, čl. 2., Narodne novine, 2008., http://www.delnice.hr/DOKUMENTI_ODLUKE/Prijedlog_Zakona_%20o_GK.pdf (pristupljeno 1.kolovoza 2023.)

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1. Turističke anktivnosti na ruralnom području prema Vijeću Europe	8
Tablica 2. Push i pull čimbenici	10
Tablica 3. Aktivnosti na području Gorskog kotara	31
Tablica 4. Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u 2022. godini	34
Tablica 5. Stavovi lokalnog stanovništva o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara	44
Tablica 6. Stavovi turista o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara	62

Slike

Slika 1. Jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara	16
Slika 2. Karta turističkih atrakcija Gorskog kotara.....	30

Grafikoni

Grafikon 1. Spol lokalnog stanovništva.....	41
Grafikon 2. Dob lokalnog stanovništva	42
Grafikon 3. Stupanj obrazovanja lokalnog stanovništva	42
Grafikon 4. Radni status lokalnog stanovništva	43
Grafikon 5. Jedinica lokalne samouprave kojoj ispitanici pripadaju	44
Grafikon 6. Sudjelovanje lokalnog stanovništva u razvitku ruralnog razvoja	47
Grafikon 7. Broj ispitanika koji imaju OPG	48
Grafikon 8. Iznajmljivanje smještajnih jedinica	48
Grafikon 9. Posebni oblici ruralnog turizma u kojima bi se Gorski kotar mogao razviti prema stavovima lokalnog stanovništva	49
Grafikon 10. Gorski kotar kao sinonim za ruralni turizam prema stavovima lokalnog stanovništva.....	50
Grafikon 11. Spol turista.....	51
Grafikon 12. Dob turista	52
Grafikon 13. Stupanj obrazovanja turista	52
Grafikon 14. Radni status turista	53
Grafikon 15. Država iz koje dolaze turisti	54
Grafikon 16. Županija iz koje dolaze domaći turisti.....	55
Grafikon 17. Posjet Gorskom kotaru	56
Grafikon 18. Saznanje za destinaciju Gorski kotar.....	56
Grafikon 19. Posjet po jedinicama lokalnih samouprava	57
Grafikon 20. Posjeti turista po mjesecima	58
Grafikon 21. Zadržavanje u Gorskom kotaru	59
Grafikon 22. Mjeseci idealni za ruralni turizam	60
Grafikon 23. Poticaj na posjet.....	60
Grafikon 24. Posebni oblici turizma s obzirom na preference turista.....	61
Grafikon 25. Prepoznatljivost kroz posebne oblike turizma prema stavovima turista	62

Grafikon 26. Gorski kotar kao sinonim za ruralni turizam prema stavovima turista 65

Prilozi

Anketa 1. Stavovi lokalnog stanovništva o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara

→Eliminacijsko pitanje

Živate li na području Gorskog kotara?

-da -ne

Socio-demografski podaci

Spol

-ženski -muški

Dob

- manje od 20

- 20-30

- 31-40

- 41-50

- 51-65

- više od 65

Stupanj obrazovanja

-osnovna škola

-srednja škola

-preddiplomski studij

-diplomski studij

-specijalistički, doktorat

Radni status

-zaposlen

-nezaposlen

-student

-umirovljenik

Jedinica lokalne samouprave kojoj pripadam

- Grad Delnice
- Grad Vrbovsko
- Grad Čabar
- Općina Fužine
- Općina Lokve
- Općina Mrkopalj
- Općina Ravna Gora
- Općina Skrad
- Općina Brod Moravice

Molim Vas da na sljedeća pitanja pitanja odgovorite sukladno svojem mišljenju i stavovima. Skala je u rasponu od 1 do 5:

1- u potpunosti se ne slažem

2- ne slažem se

3 - niti se slažem, niti se ne slažem

4 - slažem se

5 - slažem se u potpunosti

	1- u potpunosti se ne slažem	2- ne slažem se	3 - niti se slažem, niti se ne slažem	4 - slažem se	5 - slažem se u potpunosti
Upoznat/a sam s ponudom ruralnog turizma Gorskog kotara.					
Postoji potražnja za ruralnim turizmom u Gorskom kotaru.					
Ruralni turizam u Gorskom kotaru je nedovoljno razvijen.					
Ruralni turizam privukao bi domaće i strane turiste.					
Razvojem ruralnog turizma poboljšao bi se životni standard lokalnog stanovništva.					

Razvojem ruralnog turizma otvorila bi se nova radna mjesta.					
Razvojem ruralnog turizma povećala bi se se prometna gužva i buka.					
Razvoj ruralnog turizma stvorio bi negativan učinak na okoliš					
Razvojem ruralnog turizma popravile bi se lokalne i šumske ceste.					
Razvojem ruralnog turizma javni prostori bi se održavali na većem nivou.					
Razvoj ruralnog turizma stvorio bi pozitivan učinak na ekonomiju lokalnih zajednica.					
Razvoj ruralnog turizma stvorio bi pozitivne učinke na društvo i kulturu lokalnih zajednica.					
Razvoj ruralnog turizma potaknuo bi obnovu kulturnih znamenitosti.					
Razvoj ruralnog turizma potaknuo bi obnovu i održavanje prirodnih atrakcija na većem nivou.					
Razvojem ruralnog turizma očuvala bi se tradicija i običaji Gorskog kotara.					
Razvoj ruralnog turizma smanjio bi iseljavanje mladog stanovništva iz Gorskog kotara.					
Razvoj ruralnog turizma potaknuo bi svijest o očuvanju prirodnih resursa.					

Razvoj ruralnog turizma u konačnici bi pozitivno utjecao na razvoj Gorskog kotara na mnogim razinama.					
Na području Gorskog kotara postoji veliki potencijal za razvoj ruralnog turizma.					
Ruralni turizam u Gorskom kotaru može se odvijati tijekom cijele godine.					

Na neki način potičem i sudjelujem u razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara.

-da -ne

Ako je Vaš odgovor na prethodno pitanje bio "Da", navedite na koji način.

Imate li ili neko iz vaše obitelji OPG?

-da -ne

Iznajmljujete li apartman ili kuću za odmor na području Gorskog kotara?

-da -ne

U kojem posebnom obliku ruralnog turizma bi se Gorski kotar mogao razviti i postati prepoznatljiv?

(višestruki izbor)

- Turizam na seljačkim gospodarstvima
- Lovni turizam
- Ribolovni turizam
- Odmorišni turizam
- Sportsko rekreacijski turizam
- Zdravstveni turizam

- Kulturni turizam
- Gastronomski turizam
- Enogastronomski turizam
- Ekoturizam
- Avanturizam
- Vjerski turizam
- Turizam zaštićenih djelova prirode
- Nostalgični turizam

Što je po Vama najveća snaga Gorskog kotara u okviru razvoja ruralnog turizma?

Što je po Vama najveća prepreka i ono što najviše koči razvoj ruralnog turizma Gorskog kotara?

Smatrate li da bi Gorski kotar mogao postati sinonim za ruralni turizam?

-da -ne

Anketa 2. Stavovi turista o razvoju ruralnog turizma Gorskog kotara

→eliminacijsko pitanje

Jeste li ikada posjetili Gorski kotar?

-da -ne

Socio-demografski podaci

Spol

-ženski -muški

Dob

- manje od 20

- 20-30

- 31-40

- 41-50

- 51-65

- više od 65

Stupanj obrazovanja

-osnovna škola

-srednja škola

-preddiplomski studij

-diplomski studij

-specijalistički, doktorat

Radni status

-zaposlen

-nezaposlen

-student

-umirovljenik

Država iz koje dolazim

- Hrvatska
- Slovenija
- Njemačka
- Italija
- Ostalo _____

Ako ste iz Hrvatske iz koje županije dolazite?

- Bjelovarsko-bilogorska županija
- Brodsko-posavska županija
- Dubrovačko-neretvanska županija
- Istarska županija
- Karlovačka županija
- Koprivničko-križevačka županija
- Krapinsko-zagorska županija
- Ličko-senjska županija
- Međimurska županija
- Osječko-baranjska županija
- Požeško-slavonska županija
- Primorsko-goranska županija
- Sisačko-moslavačka županija
- Splitsko-dalmatinska županija
- Varaždinska županija
- Virovitičko-podravska županija
- Vukovarsko-srijemska županija
- Zadarska županija
- Zagrebačka županija
- Šibensko-kninska županija
- Grad Zagreb

Da li je Vaš posjet Gorskom kotaru bio organiziran ili ste ga posjetili neplanirano?

- Bio je organiziran i unaprijed planiran
- Bio je neplaniran ili usputan

Kako ste saznali za destinaciju Gorski kotar?

- putem interneta
- putem tiska (novine, časopisi...)
- putem prijatelja
- putem obitelji, rodbine
- ostalo _____

Koji dio Gorskog kotara (jedinicu lokalne samouprave) ste posjetili?

(višestruki izbor)

- Grad Delnice
- Grad Vrbovsko
- Grad Čabar
- Općina Fužine
- Općina Lokve
- Općina Mrkopalj
- Općina Ravna Gora
- Općina Skrad
- Općina Brod Moravice

Razlog Vašeg dolaska u Gorski kotar bio je?

U kojim ste sve mjesecima posjetili ili boravili u Gorskom kotaru?

(višestruki izbor)

- Siječanj
- Veljača
- Ožujak
- Travanj
- Svibanj
- Lipanj
- Srpanj
- Kolovoz

- Rujan
- Listopad
- Studeni
- Prosinac
-

Koliko dana se u prosjeku zadržite u Gorskom kotaru?

- nekoliko sati
- jedan
- dva do četiri
- tjedan dana
- više od tjedan dana

Ako spavate ili ste spavali u Gorskom kotaru, kakav smještaj ste odabrali?

U kojim mjesecima vidite Gorski kotar kao idealnu destinaciju za ruralni turizam?

- ljetnim
- jesenskim
- zimskim
- proljetnim
- tijekom cijele godine

Što bi Vas u okviru turističkih atrakcija ruralnog turizma najviše potaknulo na posjet Gorskom kotaru?

- Prirodne turističke atrakcije

(prirodna područja, klima, hidrografski elementi, biljni i životinjski svijet...)

- Socijalne turističke atrakcije

(spomenici kulture, pučka kultura, gastronomija, tradicija, običaji, manifestacije...)

- Oboje u istoj mjeri

- U kojem posebnom obliku ruralnog turizma bi najviše voljeli sudjelovati u Gorskom kotaru s obzirom na Vaše preference?
- Turizam na seljačkim gospodarstvima
- Lovni turizam
- Ribolovni turizam
- Odmorišni turizam
- Sportsko rekreacijski turizam
- Zdravstveni turizam
- Kulturni turizam
- Gastronomski turizam
- Enogastronomski turizam
- Ekoturizam
- Avanturizam
- Vjerski turizam
- Turizam zaštićenih djelova prirode
- Nostalgični turizam

U kojem posebnom obliku ruralnog turizma bi se Gorski kotar mogao razviti i postati prepoznatljiv?

- Turizam na seljačkim gospodarstvima
- Lovni turizam
- Ribolovni turizam
- Odmorišni turizam
- Sportsko rekreacijski turizam
- Zdravstveni turizam
- Kulturni turizam
- Gastronomski turizam
- Enogastronomski turizam

- Ekoturizam
- Avanturizam
- Vjerski turizam
- Turizam zaštićenih djelova prirode
- Nostalgični turizam

Molim Vas da na sljedeća pitanja pitanja odgovorite sukladno svojem mišljenju i stavovima.
Skala je u rasponu od 1 do 5:

1- u potpunosti se ne slažem

2- ne slažem se

3 - niti se slažem, niti se ne slažem

4 - slažem se

5 - slažem se u potpunosti

	1- u potpunosti se ne slažem	2- ne slažem se	3 - niti se slažem, niti se ne slažem	4 - slažem se	5 - slažem se u potpunosti
Privlači me i zanima ruralni turizam kao oblik turizma.					
Upoznat/a sam sa ponudom ruralnog turizma Gorskog kotara.					
Ruralni turizam u Gorskom kotaru nedovoljno je razvijen.					
Češće bi posjećivao/la Gorski kotar da je ruralni turizam više razvijen.					

Razvoj ruralnog turizma potaknuo bi turiste na češći dolazak u Gorski kotar.					
Da je Gorski kotar razvijen u segmentu ruralnog turizma, odabrao bi Gorski kotar kao destinaciju za odmor u ljetnim mjesecima prije nego destinaciju na moru.					
Da je Gorski kotar razvijen u segmentu ruralnog turizma, odabrao bi Gorski kotar kao destinaciju za odmor u zimskim mjesecima nego neku drugu destinaciju.					
Gorski kotar ima potencijal za razvoj ruralnog turizma tijekom cijele godine.					
Ruralni turizam privukao bi domaće turiste.					
Ruralni turizam privukao bi strane turiste.					

Ako ste sudjelovali u nekom obliku ruralnog turizma koji je to oblik bio?

Što je po Vama najveća snaga Gorskog kotara u okviru razvoja ruralnog turizma?

Što je po Vama najveća prepreka i ono što najviše koči razvoj ruralnog turizma Gorskog kotara?

Smatrate li da bi Gorski kotar mogao postati sinonim za ruralni turizam?

-da -ne